

Rapport

De lokale sportakkoorden herijkt

Monitor Sportakkoord II:
Voortgangsrapportage december
2023

De lokale sportakkoorden herijkt

Monitor Sportakkoord II: Voortgangsrapportage december 2023

Met ondersteuning van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Mulier Instituut

Ad Hoogendam

Audrey Kusters

Rutger de Kwaasteniet

Huib van Vugt

Nathan Geurink

Voor meer informatie kunt u contact
opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, december 2023

www.mulierinstituut.nl

info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding:

auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder
toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Afkortingen

Afkortingen

SAI	Sportakkoord I
SAII	Sportakkoord II
LSA	Lokaal sportakkoord
OM	Outcome Mapping
CSP	Coördinator sport en preventie
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
IZA	Integraal Zorgakkoord
SPUK	Specifieke Uitkering
BRC	Brede Regeling Combinatiefuncties

Inhoudsopgave

De lokale sportakkoorden herijkt

1	Inleiding	6
1.1	Achtergrond Sportakkoord II	6
1.2	Veranderingen ten opzichte van Sportakkoord I	7
1.3	Proces van herijking lokale akkoorden	11
1.4	Doel en opzet van deze rapportage	13
2	Resultaten VSG-gemeentepanel	14
2.1	Werkwijze en vraagstelling	14
2.2	Proces van herijking	15
2.3	Betrokkenheid partijen	16
2.4	Inzet lokale functionarissen	18
2.5	Lokale kerngroep	20
2.6	Inhoud van de herijkte lokale sportakkoorden	21
2.7	Focusgroepgesprekken adviseurs lokale sport	25
2.8	Conclusie	26
3	Inhoudsanalyse herijkte sportakkoorden	28
3.1	Inleiding	28
3.2	Quickscan herijkte sportakkoorden	31
3.3	De drie hoofdambities	32
3.4	Betrekken lokale partners	35
3.5	Inrichten lokaal sportplatform	36
3.6	Clubondersteuning	36
3.7	Inzet lokale functionarissen	37
3.8	Sociale veiligheid en integriteit	38
3.9	Maatschappelijke waarde van topsport	39
3.10	Monitoring en evaluatie	40
3.11	Samenvatting en conclusie	42
4	Slotbeschouwing	45
	Bronnen	48
	Bijlage 1 – Format herijking	49

Inleiding

Op 14 december 2022 hebben de minister van VWS en vertegenwoordigers van VSG, VNG, NOC*NSF en het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) in Den Haag de Hoofdpijnen Sportakkoord II 'Sport versterkt' ondertekend. Het Mulier Instituut voert net als bij het eerste Sportakkoord de monitoring van het Sportakkoord uit.

In deze eerste voortgangsrapportage doen wij verslag van het proces en de uitkomsten van de herijking van de lokale sportakkoorden. In dit hoofdstuk beschrijven we de achtergrond van Sportakkoord II en gaan we in op de belangrijkste veranderingen ten opzichte van Sportakkoord I. Daarna komt het proces van herijking aan bod. Ten slotte lichten we het doel en de opzet van deze rapportage nader toe.

1.1 Achtergrond Sportakkoord II

Dit tweede akkoord bouwt voort op het eerste Sportakkoord, dat liep van eind 2018 tot en met 2022. Het POS is als nieuwe partner toegetreden tot de strategische alliantie van het Sportakkoord, waardoor nu ook de ondernemende sportaanbieders zijn aangesloten. Sportakkoord II (SAII) kent een looptijd tot en met 2026¹.

Ambities Sportakkoord II

De ambities van SAII draaien om de kernwoorden: *fundament*, *bereik* en *betekenis*.

- Het *fundament* van de sport moet worden verstevigd, zodat de voorwaarden om te kunnen sporten en daar plezier aan te beleven worden verbeterd. Dat heeft betrekking op de kwaliteit van het sportkader, sterkere organisaties met meer uitvoeringscapaciteit, een veilig en toegankelijk sportklimaat en goede materiële voorzieningen in de sport.
- Met het vergroten van het *bereik* wordt bedoeld dat meer mensen zich aangesproken en uitgenodigd voelen te gaan sporten en sport te beleven. Bijvoorbeeld door financiële, sociale en praktische drempels te verlagen, en door betere toeleiding van mensen naar sport en bewegen.
- Daarnaast wordt er gewerkt aan het vergroten van de *betekenis* van sport voor de maatschappij. Zowel voor ieder persoonlijk, zodat mensen meer energie en plezier uit sport halen en sport en bewegen een betekenisvol onderdeel is van het dagelijks leven. Maar ook voor de samenleving als geheel, doordat sport een bijdrage levert aan het bevorderen van gezondheid en het tegengaan van eenzaamheid en kansenongelijkheid. Ook het versterken van de maatschappelijke waarde van topsport valt hieronder.

¹ Sportakkoord II kent formeel geen einddatum, wel de financiële regelingen die eraan zijn gekoppeld.

In SAI staan (min of meer) dezelfde zes thema's centraal als in Sportakkoord I (SAI):

- > inclusie en diversiteit (voorheen: Inclusief sporten en bewegen);
- > sociaal veilige sport (voorheen: Positieve sportcultuur);
- > vitale sportaanbieders (voorheen: Vitale sport- en beweegaanbieders);
- > vaardig in bewegen;
- > ruimte voor sport en bewegen (voorheen: Duurzame sportinfrastructuur);
- > maatschappelijke waarde van topsport (voorheen: Topsport die inspireert).

Per thema zijn drie of vier opgaven geformuleerd; zie tabel 1.1 voor een overzicht.

Tabel 1.1
Opgaven Sportakkoord II in het kort per thema

Inclusie en diversiteit	Sociaal veilige sport	Vitale sportaanbieders	Vaardig in bewegen	Ruimte voor sport en bewegen	Maatschappelijke waarde van topsport
Vergroten financiële toegankelijkheid	Meer waarborgen voor sociaal veilige sport (basiseisen)	Hogere kwaliteit van mensen in de sector	Meer aandacht voor beweging bij de jongste jeugd	Verduurzaming sport-infrastructuur	Meer aandacht voor maatschappelijk verantwoorde prestaties
Vergroten sociale toegankelijkheid	Meer aandacht voor en bespreekbaar maken van veilige sport (normering)	Versterking van de uitvoeringskracht	Betere kansen voor kinderen om sporten en bewegen te ontdekken	Meer kosteneffectieve en maatschappelijk verantwoorde exploitatie van sport-accommodaties	Behoud en verrijking waardevolle topsportprestaties
Vergroten praktische toegankelijkheid	Versterking van de keten voor sociale veiligheid (signalen)	Effectievere clubondersteuning aan sportaanbieders	Meer inzet op motorische ontwikkeling en veelzijdig bewegen bij kinderen	Betere spreiding en bereikbaarheid van sport-infrastructuur	Betere benutting van het platform topsport voor bijdrage aan maatschappelijke doelen
Effectievere toeleiding van inactieve mensen naar sport	Extra ondersteunende infrastructuur rondom sociale veiligheid (versterking)	Lokaal betere match tussen vraag en aanbod	Verhogen sportdeelname en verlagen sportuitval bij jongeren	Verdere versterking beweeg-vriendelijke omgeving	Vergroten zichtbaarheid en bereik van topsport
				Efficiënter ruimtegebruik van sport-infrastructuur	

Bron: Hoofdpijnen Sportakkoord II (2022)

1.2 Veranderingen ten opzichte van Sportakkoord I

De belangrijkste inzet van SAI is dat er meer 'op resultaat' gestuurd wordt. De grote winst van SAI was dat het veel partijen bij elkaar heeft gebracht, zowel landelijk als lokaal. In de laatste Voortgangsrapportage van SAI uit november 2022 (Hoogendam et al., 2022) concludeerden we 'dat door het Nationaal Sportakkoord veel waardevols in gang is gezet, met name op het gebied van samenwerking. De

basis is gelegd, maar het heeft meer tijd nodig om daar de vruchten van te kunnen plukken en te 'oogsten' door zaken te borgen' (p. 37).

De lokale kernteams rapporteerden de nodige voortgang op vier van de zes thema's, het meest op Vaardig in bewegen. Op Topsport die inspireert en Duurzame sportinfrastructuur werd geen tot zeer weinig voortgang geboekt. Waarschijnlijk omdat topsport lokaal nauwelijks een thema is en Duurzame sportinfrastructuur niet een thema is waar lokale kernteams zich mee bezighouden (wat niet wil zeggen dat daar lokaal niets mee gebeurt).

Dat alle inspanningen nog te weinig tot duurzame verandering hebben geleid, heeft twee belangrijke oorzaken (Hoogendam et al., 2022):

- 1) De coronamaatregelen hebben voor vertraging gezorgd, vooral omdat lokale partijen, zoals sportclubs en basisscholen, in beslag werden genomen door dringender zaken.
- 2) De nieuwe werkwijze van 'samenwerkend besturen' die het 'besturen met een akkoord' vraagt, was relatief nieuw en vraagt van partijen andere rollen en verhoudingen. Het kostte daarom tijd om tot vruchtbare samenwerking te komen.

SAIL is voorbereid door een werkgroep ('implementatieteam' genoemd), bestaande uit vertegenwoordigers van de vier strategische partners, het Mulier Instituut en het Kenniscentrum Sport en Bewegen. Mede op basis van de voortgangsrapportages van het Mulier Instituut over SAI heeft deze werkgroep lessen getrokken uit het eerste Sportakkoord en deze vertaald naar uitgangspunten voor het nieuwe akkoord.

Uit de rapportages van het Mulier Instituut (Hoogendam et al., 2021, 2022) was gebleken dat een aantal belangrijke factoren bepalend is voor een succesvolle uitvoering van de lokale sportakkoorden (zie voor een samenvatting Hoogendam, 2022). Drie hiervan zijn:

- een lokale kartrekker die partijen bij elkaar brengt, de uitvoering aanjaagt en bij zoveel mogelijk partijen het sportakkoord en de mogelijkheden die dat biedt onder de aandacht brengt; de kartrekker is vaak voorzitter van het kernteam, coördineert de uitvoering van activiteiten en projecten en onderhoudt contacten met de gemeente;
- een kernteam (of regiegroep) waarin uiteenlopende partijen vanuit de gemeente en/of het gemeentelijk sportbedrijf, de sportverenigingen, het onderwijs, welzijn en zorg vertegenwoordigd zijn;
- voldoende uitvoeringscapaciteit: de inzet van professionals, zoals buurtsportcoaches, clubkadercoaches en verenigingsondersteuners, is onontbeerlijk gebleken. Zij bieden ondersteuning aan lokale initiatieven en werken waar nodig mee aan de uitvoering van projecten.

In het SAI is er daarom voor gekozen de nadruk te leggen op 'het versterken van de lokale en regionale uitvoering' (Hoofdpijnen Sportakkoord II, p. 5) en om te zorgen voor 'meer richting in het akkoord, minder vrijblijvende afspraken' (ibid.).

Om dit voor elkaar te krijgen is een aantal veranderingen ten opzichte van SAI doorgevoerd. Om te beginnen zijn aan het verkrijgen van een lokaal uitvoeringsbudget voor gemeenten enkele voorwaarden gesteld:

- Er moet een lokaal kernteam zijn.
- Er moet een 'lokale kartrekker' zijn aangesteld, de 'coördinator sport en preventie' genoemd. Deze coördinator is een nieuw, zesde profiel van de buurtsportcoach en heeft tot taak de uitvoering van het lokale sportakkoord aan te sturen en de verbinding te leggen met de andere onderdelen van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA, zie onder). Een beknopte beschrijving van de taken van deze functionaris staat in het kader hieronder.
- Het lokale sportakkoord moet worden 'herijkt', zodat het aansluit op de landelijke thema's en opgaven van SAI. In de volgende paragraaf gaan we kort in op het proces van herijking van de lokale sportakkoorden en het kader van de Brede SPUK waarbinnen dit plaatsvindt.
- Ten slotte worden gemeenten gevraagd mee te werken aan monitoring en evaluatie.

Profiel: coördinator sport en preventie

Deze functionaris programmeert sport en bewegen in de andere beleidsvelden en de (preventie)programma's van de partners van het lokale kernteam:

- 1) heeft een initiërende rol bij de herijking en een aanjagende rol bij de uitvoering van het lokale sportakkoord;
- 2) neemt in die hoedanigheid deel aan het lokale kernteam en koppelt daarbij het lokale netwerk van de sport aan de bredere ambities op het gebied van sport, bewegen, gezondheid, preventie en sociale basis, zodat het sportakkoord goed gepositioneerd is t.o.v. de overige akkoorden; en
- 3) vervult daarbij een 'haal-en brengfunctie' voor sport naar het overkoepelende gesprek van deze bredere ambities en werkt daarbij samen met de adviseur lokale sport, die zich vooral op de versterking van de sport- en beweegaanbieders zelf richt.

Bron: <https://sportindebuurt.nl/profielen/coordinator-sport-en-preventie/>

Met deze punten wordt tegemoetgekomen aan de eerste twee hiervoor genoemde belangrijke voorwaarden voor succesvolle uitvoering: de aanwezigheid van een kernteam en een lokale 'kartrekker' als.

Om aan de voorwaarde van voldoende uitvoeringskracht te voldoen is de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) aangepast. Zo is deze regeling van een 'decentrale uitkering' omgezet naar een subsidieregeling, als onderdeel van de Brede SPUK. Dat biedt de Rijksoverheid meer mogelijkheden om eisen te stellen aan hoe gemeenten de lokale sportprofessionals inzetten. Dat gebeurt door van

gemeenten te eisen dat ze gebruik maken van de zes profielen² die de regeling kent: ‘(a)an de hand van de zes profielen gaan professionals gericht uitvoering geven aan de ambities van het Sportakkoord’ (Hoofdpijnen Sportakkoord II, p. 21). Op landelijk niveau worden de bonden en het POS voorzien van extra uitvoeringscapaciteit.

Een andere belangrijke verandering ten opzichte van SAI is het streven om ondernemende sportaanbieders te stimuleren zich lokaal bij het sportakkoord aan te sluiten en ze ook aan te haken op de gezamenlijke structuur voor clubondersteuning. Bij SAI was dat namelijk nog maar mondjesmaat gelukt.

Ook is de regie op de uitvoering van het Sportakkoord versterkt, door een gelaagde ‘governancestructuur’ in te richten (zie figuur 1.1). Hoewel hierop in de Hoofdpijnen Sportakkoord II en in de brief aan de Tweede Kamer over de uitwerking van SAII (Ministerie van VWS, 2023) niet veel nadruk wordt gelegd, is dit geen onbelangrijke verandering.

De samenwerking van SAI werd namelijk als ‘te vrijblijvend’ ervaren en er ontbrak centrale regie op de uitvoering (Reitsma et al., 2022). De aansturing op de zes deelakkoorden (of thema’s) verschilde sterk en op enkele thema’s was er nauwelijks regie (ibid.). Daar is nu in voorzien door de aanstelling van een tweetal coördinatieteams, één voor Topsport en één voor Breedtesport³, bestaande uit vertegenwoordigers van de vier strategische partners.

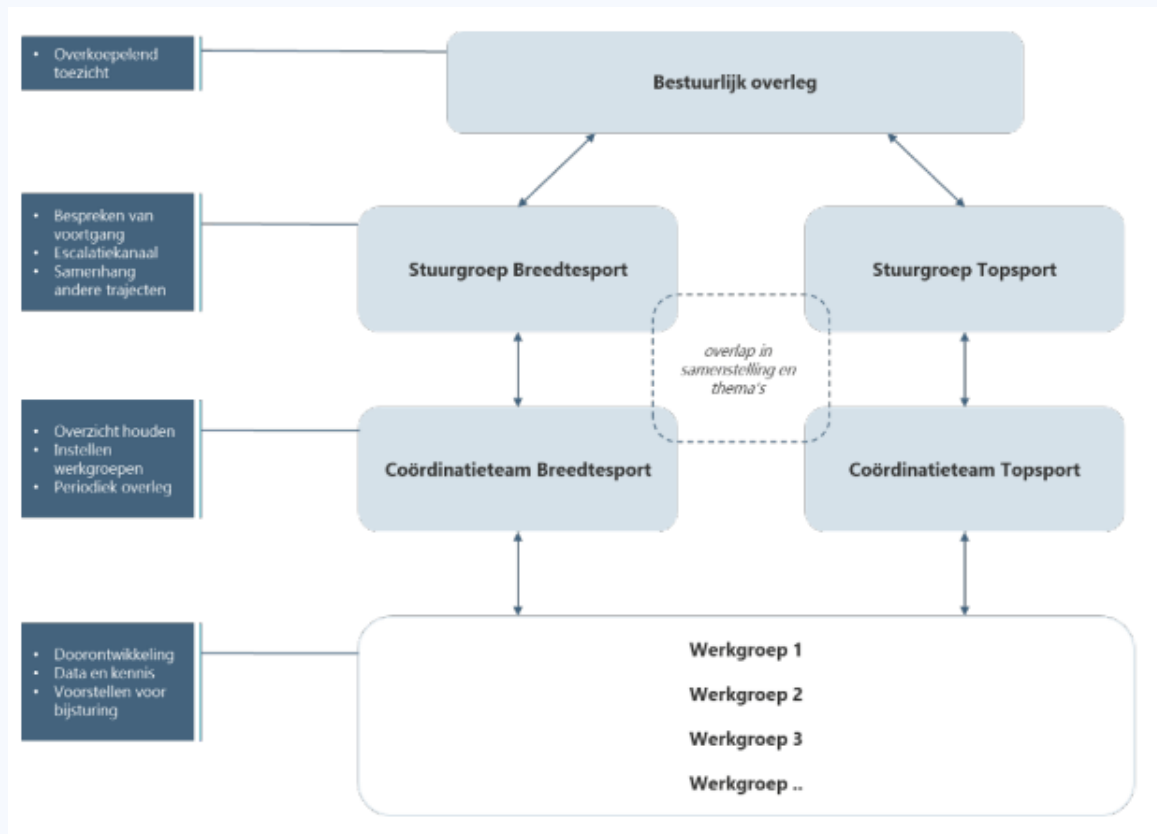
Onder deze coördinatieteams functioneren werkgroepen, onder andere voor de zes inhoudelijke thema’s van het Sportakkoord en één voor Monitoring en Evaluatie. In deze (thema)werkgroepen zijn naast de vier partners ook het Kenniscentrum Sport en Bewegen en het Mulier Instituut vertegenwoordigd. Daarnaast maakt het RIVM deel uit van de werkgroep Monitoring en Evaluatie.

² De zes profielen zijn hier te vinden: <https://sportindebuurt.nl/profielen/index>

³ De term Breedtesport is inmiddels vervangen door Sportparticipatie.

Figuur 1.1

Governancestructuur Sportakkoord II

Bron: Sportakkoord II (p. 28).

Ten slotte is er, nog sterker dan bij SAI, voor gekozen om de monitoring te gebruiken om tijdens de looptijd van SAI te leren van de uitvoering en waar nodig bij te sturen. Met de methode Outcome Mapping (OM) kunnen de opbrengsten tussentijds worden gevolgd, waardoor sterker 'op resultaat' gestuurd kan worden. OM biedt daarnaast de mogelijkheid om aan de voorkant het beleid beter te doordenken en zo tot goede uitvoeringsplannen te komen. Zie het [Monitorplan Sportakkoord II](#) voor de beschrijving van de wijze van monitoring van SAI.

1.3 Proces van herijking lokale akkoorden

Brede SPUK

Gemeenten kunnen subsidie aanvragen voor de uitvoering van het lokale sportakkoord. Deze subsidie is onderdeel van de Brede SPUK, waar vanaf 2023 ook de Brede Regeling Combinatiefunctie (BRC) deel van uitmaakt. Andere onderdelen van deze regeling zijn: gezondheidsbevordering en het versterken van de sociale basis.

Hiermee wordt beoogd dat er lokaal meer samenhang ontstaat tussen deze verschillende beleidsterreinen. Om die samenhang te bevorderen moeten

gemeenten ook een coördinator sport en preventie aanstellen, die mede tot taak heeft verbinding te maken tussen sport- en beweegstimulering en preventie.

In de periode van 6 februari tot 31 maart 2023 konden gemeenten een aanvraag indienen voor de verschillende onderdelen van de Brede SPUK, voor de hele periode van 2024 tot en met 2026. Alle gemeenten hebben dat gedaan. 98 procent heeft alle onderdelen aangevraagd⁴.

Voor 31 oktober moesten gemeenten een integraal plan van aanpak indienen. Hierin dient aangegeven te worden

- wat de stand van zaken met betrekking tot sport en bewegen, cultuur, gezondheid en sociale basis is;
- welke doelen en resultaten de gemeente nastreeft;
- wat ze gaat doen om deze te bereiken en met wie ze samenwerkt;
- op welke wijze er 'samenhang en synergie wordt nagestreefd tussen uitvoering op de verschillende hoofdthema's en onderdelen'⁵.

Voor 30 juni van dit jaar moesten gemeenten hun herijkte lokale sportakkoord indienen. De VSG heeft hiervoor een checklist gemaakt die gemeenten kunnen gebruiken (zie: Bijlage 1). Op een na hebben alle gemeenten dat gedaan. De VSG heeft een check gedaan op de ingediende akkoorden, om te controleren of deze aan de gestelde voorwaarden voldoen. De meeste akkoorden voldeden daaraan; aan twintig gemeenten is gevraagd zaken aan te vullen.

Gemeenten zijn door VSG in samenwerking met onder andere VNG via verschillende kanalen heel 2023 door geïnformeerd over de Brede SPUK. In het voorjaar van 2023 zijn door het hele land bijeenkomsten gehouden waar gemeenten voorgelicht werden over het doen van de aanvraag. In mei-juni hebben op tal van plaatsen 'verdiepingsbijeenkomsten' GALA en SAIL plaatsgevonden over onder meer: het gebruik van data, de verbinding met het Integraal Zorgakkoord (IZA), samenwerken, het betrekken van doelgroepen en hoe sport, bewegen en cultuur een plaats kunnen krijgen in het integrale plan van aanpak voor 2024-2026. Ook zijn samen met de partners FAQ's opgesteld en is een online spreekuur gehouden. Na de zomer organiseerde VSG voor iedere provincie digitale bijeenkomsten rondom de ontwikkeling en uitvoering van het integraal plan van aanpak GALA/Sportakkoord II. Hier hebben bijna 800 deelnemers uit 242 gemeenten aan deelgenomen.

In het najaar zijn nog eens regionale netwerkbijeenkomsten georganiseerd die in het teken stonden van de ingediende Plannen van Aanpak Brede SPUK en de vraag hoe hier verder vervolg aan te geven, met name bij de verbinding met onderdelen van het Sportakkoord.

⁴ Bron: <https://www.dus-i.nl/subsidies/brede-spuk-specifieke-uitkering>.

⁵ Bron: format plan van aanpak: <https://vng.nl/sites/default/files/2023-03/format-plan-van-aanpak-spuk.pdf>

1.4 Doel en opzet van deze rapportage

Met deze rapportage geven we een beeld van het proces van herijking van de lokale sportakkoorden. Op basis daarvan kunnen we iets zeggen over wat de situatie is op het moment dat gemeenten samen met de lokale partners op het punt staan uitvoering te geven aan het herijkte lokale sportakkoord.

Formeel voldoen alle gemeenten aan de voorwaarden die aan de subsidie waren gesteld, maar hoe hebben ze daar inhoud aan gegeven? Op welke manier haken ze in op de landelijke thema's en opgaven uit SAI? Wie waren er bij het proces van herijking betrokken? En welke partijen zijn of worden bij de uitvoering van het lokale sportakkoord betrokken? Hoe ziet de nieuwe functie van coördinator sport en preventie eruit? Wie zijn er vertegenwoordigd in het kernteam? Heeft het kernteam dezelfde taak als bij SAI, of is deze veranderd?

Om antwoord te kunnen geven op deze en andere vragen hebben we een tweetal deelstudies uitgevoerd:

- 1) een vragenlijstonderzoek: in het VSG-gemeentepanel hebben we een vragenblok opgenomen over de herijking van het lokale Sportakkoord; de uitkomsten hiervan bespreken we in hoofdstuk 2;
- 2) een inhoudsanalyse van de herijkte sportakkoorden. Hoofdstuk 3 bevat de uitkomsten hiervan.

Daarnaast hebben we focusgroepgesprekken gevoerd met adviseurs lokale sport. Deze vonden plaats tijdens een bijeenkomst van de adviseurs lokale sport op 31 oktober 2023. Daarin hebben we de adviseurs onder meer gevraagd naar hun indrukken van de huidige stand van zaken met betrekking tot de lokale sportakkoorden. De uitkomsten van deze gesprekken vatten we in hoofdstuk 2 samen om ze daarna af te zetten tegen de uitkomsten van de vragenlijst. Op die manier konden we de belangrijkste uitkomsten uit de vragenlijst toetsen én van nadere duiding voorzien.

In hoofdstuk 4 proberen we op basis van de twee deelstudies en gesprekken met adviseurs lokale sport een algemeen beeld te schetsen van de stand van zaken bij de start van de uitvoering van de herijkte lokale sportakkoorden. Daarmee trachten we antwoord te geven op de vraag of we nu mogen verwachten dat tijdens de looptijd van SAI 'geogst' kan worden wat tijdens SAI is gezaaid. De voorwaarden waar aanvragen aan moeten voldoen zijn er immers op gericht om de 'vrijblijvendheid' te verminderen en tot meer concrete en duurzame resultaten te komen. Het antwoord op deze vraag geeft input aan de partners van het SAI, zodat zij beter in staat zijn te sturen op de kwaliteit van de uitvoering.

Resultaten VSG-gemeentepanel

Het VSG-gemeentepanel is een panel van sportbeleidsadviseurs in Nederlandse gemeenten waaronder meerdere keren per jaar een vragenlijst wordt uitgezet. In de vragenlijst van september 2023 is een set vragen opgenomen over de herijking van de lokale sportakkoorden in Nederlandse gemeenten. In dit hoofdstuk presenteren we hiervan de uitkomsten. We vergelijken deze met de uitkomsten van de focusgroepgesprekken met de adviseurs lokale sport.

2.1 Werkwijze en vraagstelling

De vragen over de herijking van de lokale sportakkoorden zijn voornamelijk bedoeld om naast de inhoudsanalyse van de herijkte lokale sportakkoorden (zie hoofdstuk 3) een verdiepend beeld te schetsen van:

- het proces van herijking (wie heeft dit ter hand genomen en welke partijen waren erbij betrokken?);
- de verschillen tussen het lokale sportakkoord I (LSAI) en II;
- de samenstelling van de lokale kerngroep (en eventuele verandering);
- de taken van de lokale kerngroep (en eventuele verandering);
- de inhoud van het herijkte lokale sportakkoord (LSAII);
- de ontwikkeling en inrichting van lokale/regionale loketten verenigingsondersteuning (zgn. 'sportloketten');
- de rol van de coördinator sport en preventie bij het SAI.

Respondenten

De vragenlijst is via de VSG gemaild naar alle gemeentelijke (beleids)ambtenaren sport in Nederland (één per gemeente). In de periode van 14 tot en met 28 september 2023 konden de beleidsambtenaren de vragenlijst invullen. In totaal hebben 112 beleidsambtenaren sport de vragenlijst ingevuld; dat is één derde van de gemeenten in Nederland (zie tabel 2.1). De resultaten hebben we gewogen naar stedelijkheid in vijf categorieën.

Bij de beschrijving van de resultaten maken we onderscheid naar gemeentegrootte in drie klassen (minder dan 25.000 inwoners; 25.000-75.000 inwoners; en 75.000 inwoners of meer) en stedelijkheid in drie klassen ((zeer) sterk stedelijk; matig stedelijk; en weinig tot niet stedelijk). In de figuren splitsen we de resultaten niet uit naar gemeentegrootte. Relevante verschillen tussen typen gemeenten vermelden we in de tekst.

Bij gemeenten van minder dan 25.000 inwoners spreken we over kleine gemeenten. Gemeenten van 25.000-75.000 inwoners beschrijven we als middelgrote gemeenten. Gemeenten van 75.000 inwoners of meer noemen we grote gemeenten.

Tabel 2.1**Verdeling inwoneraantal en stedelijkheid respondenten VSG-peiling**

(in procenten, n=112)

	Gemeentegrootte in drie klassen			Stedelijkheid in drie klassen		
	Minder dan 25.000 inwoners	25.000-75.000 inwoners	75.000 inwoners of meer	Weinig tot niet stedelijk	Matig stedelijk	(Zeer) sterk stedelijk
Steekproef vragenlijst	29%	52%	19%	47%	18%	35%
Populatie alle NL gemeenten	33%	51%	15%	50%	23%	27%

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, september 2023.

Op één na hebben alle gemeenten in Nederland een herijkt lokaal sportakkoord II. In de volgende paragrafen lichten we uit hoe gemeenten rapporteren over het proces van herijking en de inhoud van de lokale akkoorden.

2.2 Proces van herijking

Gevraagd naar wat de belangrijkste verandering in het herijkte LSAll ten opzichte van LSAI geeft een aantal gemeenten aan aanpassingen te hebben gedaan op basis van ervaringen uit LSAI en de lessen die ze daaruit hebben getrokken. Dat heeft geleid tot aanpassingen en verfijningen in het nieuwe akkoord.

Verder noemen gemeenten vaak de volgende punten:

- **Verbinding en integraliteit:** veel gemeenten geven aan dat de nadruk ligt op een meer geïntegreerde aanpak van sport, gezondheid en leefstijl.
- **Betrokkenheid ondernemende partijen:** veel gemeenten noemen de betrokkenheid van ondernemende sportaanbieders of hun koepel, het POS, als belangrijke verandering in de herijking van het sportakkoord.
- **De rol van de gemeente:** een aantal gemeenten geeft aan dat de regie van het SAll in meerdere mate bij de gemeente ligt dan in SAI en dat het SAll minder vrijblijvend van aard is.

Invloed op gemeentelijk sportbeleid

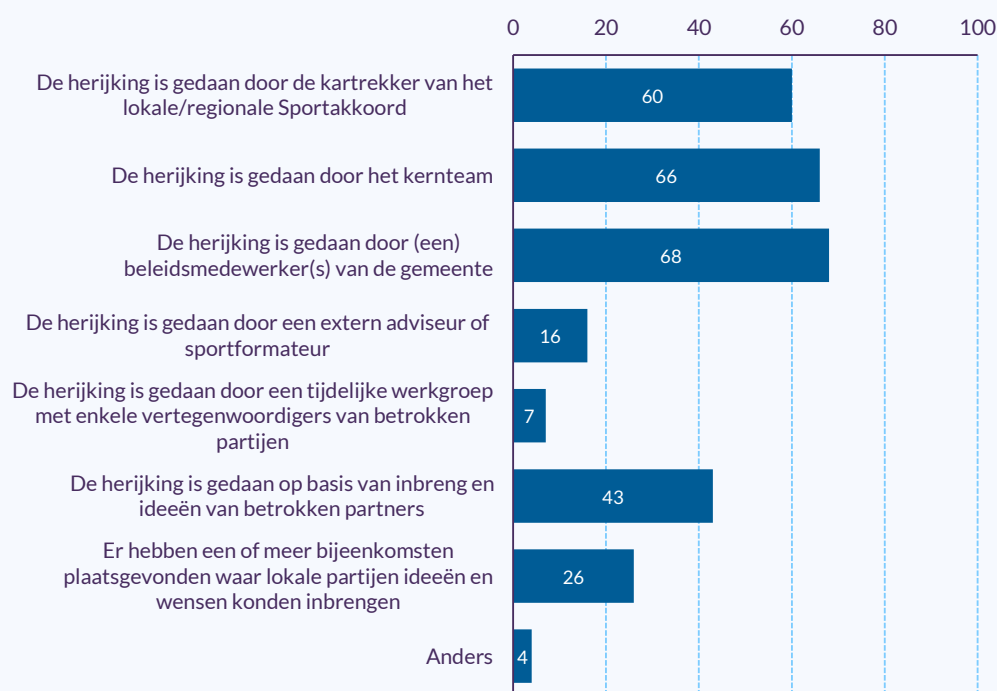
In het vragenblok was ook een vraag opgenomen over de invloed van het Sportakkoord (zowel I als II) op het gemeentelijk sportbeleid. Twee derde van de gemeenten geeft aan dat het sportakkoord (in het algemeen) heeft geleid tot meer aandacht van de gemeente voor sport en bewegen. Kleine en middelgrote gemeenten waren het vaker (helemaal) eens met deze stelling dan grotere gemeenten. Dat verklaart wellicht de grote betrokkenheid van (met name kleine en middelgrote) gemeenten (zie de volgende paragraaf) bij het Sportakkoord en het voornemen daar meer regie op te voeren.

Deze toegenomen aandacht voor sport en bewegen vertaalt zich niet in meer budget voor sport en bewegen. Een meerderheid van de gemeenten (52%) geeft aan dat er niet meer gemeentelijk budget is voor LSAll dan voor LSAI, buiten de brede SPUK-regeling om. Een kwart (26%) geeft aan dat er wel

meer budget beschikbaar is. We zien hierbij een opmerkelijk verschil tussen gemeenten van verschillende grootte. Kleine gemeenten geven vaker aan dat er niet meer budget is voor SAI dan andere gemeenten. Grote gemeenten geven vaker aan dat er wel meer budget is voor SAI dan voor SAI.

De herijking is meestal gedaan door de beleidsmedewerker(s) van de gemeente, het kernteam en/of de kartrekker van het lokale/regionale sportakkoord (de coördinator sport en bewegen of diens voorganger). Daarnaast zijn in 43 procent van de gemeenten de ideeën van betrokken partners gebruikt als basis voor het herijken van het lokale sportakkoord (figuur 2.1). In een kwart van de gemeenten zijn bijeenkomsten georganiseerd om deze ideeën op te halen.

Figuur 2.1
De wijze van herijking van sportakkoorden in de gemeenten
(in procenten, n=112)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, september 2023.

2.3 Betrokkenheid partijen

De gemeentelijke organisatie was de partij die met afstand het sterkst bij de herijking van de lokale sportakkoorden betrokken was. Bij 87 procent van de herijkingen was de gemeente sterk betrokken (figuur 2.2). Bij slechts 2 procent van de herijkte sportakkoorden was de gemeentelijke organisatie niet betrokken. Dit was voornamelijk het geval bij kleinere, minder stedelijke gemeenten.

Ook sportverenigingen, welzijnsorganisaties en maatschappelijke organisaties waren bij de herijking van veel lokale sportakkoorden betrokken (ruim 80%). Bij ongeveer vier op de tien herijkte akkoorden waren deze partijen sterk betrokken. Cultuurorganisaties en het bedrijfsleven waren beperkt betrokken bij de herijking van lokale sportakkoorden.

Een grote meerderheid van de gemeenten (69%) zet in SAll meer in op het betrekken van ondernemende sportaanbieders dan in SAl. Slechts een klein percentage (7%) doet dit niet; de rest is neutraal over deze stelling. Zoals hierboven al aangegeven noemen meerdere gemeenten de grotere betrokkenheid van ondernemende sportaanbieders als de belangrijkste verandering ten opzichte van het SAl.

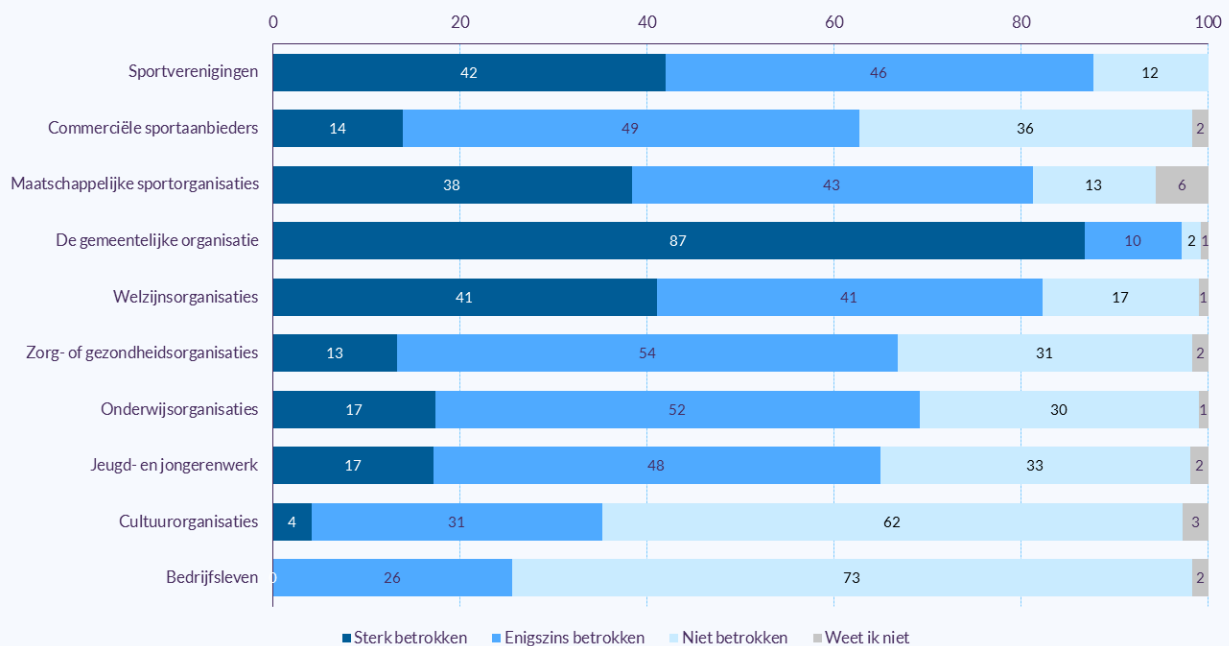
Ondernemende sportaanbieders zijn bij 63 procent van de lokale herijkingen betrokken geweest. Bij het merendeel waren ze enigszins betrokken en bij 14 procent sterk betrokken. Daarmee is de mate waarin ondernemende sportaanbieders zijn betrokken bij de herijkingen vergelijkbaar met de mate waarin onderwijsorganisaties, zorg- of gezondheidsorganisaties en jeugd- en jongerenwerk betrokken waren.

In de verschillen tussen gemeenten valt op dat in de grotere gemeenten meer verschillende partijen betrokken waren bij de herijking. In alle grotere gemeenten die onze vragenlijst invulden waren sportverenigingen betrokken bij de herijking. Kleinere gemeenten geven vaker aan dat een partij sterk betrokken was bij de herijking. Dit kan worden verklaard doordat minder typen partijen bij de herijking betrokken waren. Alleen sportverenigingen en zorg- of gezondheidsorganisaties waren bij grotere gemeenten vaker sterk betrokken dan bij kleinere gemeenten.

Figuur 2.2

Betrokkenheid partijen bij de herijking

(in procenten, n=112)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, september 2023.

2.4 Inzet lokale functionarissen

Bij 42 procent van de gemeenten is de inzet van lokale functionarissen bij SAIL niet veranderd ten opzichte van SAI. Veel van deze gemeenten hadden al een bepaalde structuur of betrokkenheid van functionarissen die in lijn was met de doelstellingen van het SAIL en varen dus op dezelfde koers verder.

In 46 procent van de gemeenten heeft de herijking geleid tot een andere inzet van lokale functionarissen (buiten de coördinator sport en preventie) die worden gefinancierd vanuit de BRC. De belangrijkste veranderingen die gemeenten op dit onderwerp aangeven zijn onder te verdelen in vier categorieën:

- 1. Aanpassing en uitbreiding van functies en rollen:**
 - een andere invulling van functies van lokale functionarissen;
 - nieuwe rollen en ambities toegevoegd, voornamelijk de rol van de coördinator sport en preventie;
 - uitbreiding van het aantal functionarissen en/of uren dat ze werkzaam zijn.
- 2. Verandering in inzet:**
 - afbouw van bepaalde inzet, voornamelijk van de combinatiefunctionaris in het bewegingsonderwijs;
 - meer projectmatige inzet;

- verschuiving van prioriteiten en aandachtsgebieden.

3. Focus op verbinding en samenwerking:

- verbinding met andere thema's, zoals cultuur, gezondheid, en maatschappelijke doelstellingen;
- samenwerking met andere partners en andere domeinen.

4. Specifieke doelgroepen en gebieden:

- focus op inclusie en extra inzet op bepaalde doelgroepen, zoals senioren, mensen met een beperking en inwoners van aandachtswijken.

We zien dus een ontwikkeling in de inzet van lokale functionarissen naar meer verbinding met andere domeinen, meer samenwerking en meer aandacht voor specifieke doelgroepen en thema's. Daarnaast zijn er plannen voor uitbreiding en toevoeging van nieuwe functies en rollen. Er zijn ook gemeenten die aangeven dat er nog geen definitieve beslissingen zijn genomen, of dat er nog onzekerheid is over de financiering. De invulling en de rol van lokale functionarissen is dus nog volop in ontwikkeling.

Dit beeld wordt bevestigd in het onderzoek naar de rol van buurtsportcoaches in het Sportakkoord II en bij onderdelen van GALA (Vrieswijk et al., 2023). Daaruit blijkt dat deze lokale professionals aan alle thema's van SAll bijdragen, en het meest aan Vaardig in bewegen en Inclusie en diversiteit; het minst aan Maatschappelijke betekenis van topsport. In deze peiling zien we nog geen grote verschuivingen in de inzet van buurtsportcoaches. Maar aangezien er ook gemeenten zijn die aangeven dat ze in de toekomst mogelijk aanpassingen doorvoeren, kan dit beeld in de komende jaren veranderen.

Coördinator sport en preventie

De coördinator sport en preventie (CSP) is een nieuwe lokale functionaris die, zoals de naam suggereert, lokaal de link legt tussen het domein sport en preventie. De CSP is lokaal de kartrekker van het LSAll en maakt onderdeel uit van het kernteam. In de vragenlijst hebben we gevraagd door hoeveel personen deze functie wordt bekleed en bij welke organisatie de CSP in dienst is.

De meerderheid van de gemeenten (71%) geeft aan dat de functie van coördinator sport en preventie wordt vervuld door één persoon. Bij een op de vijf gemeenten wordt deze functie door twee personen vervuld, en bij een klein deel (6%) door drie personen. In enkele gemeenten (6%) is nog geen coördinator sport en preventie aangesteld, ondanks dat dit een voorwaarde is om in aanmerking te komen voor subsidie.

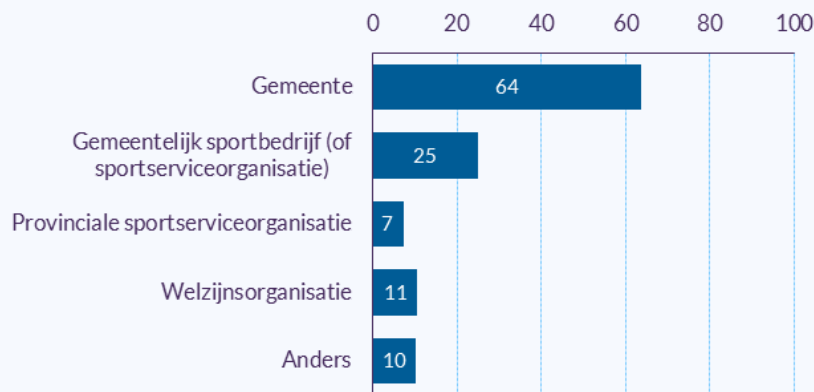
Opvallend is dat de rol van CSP in grote gemeenten aanzienlijk vaker wordt vervuld door één persoon (89%) dan in kleine (66%) en middelgrote gemeenten (68%). In zeer sterk stedelijke gebieden wordt de functie ook vaker door één persoon vervuld dan in minder stedelijke gebieden.

Meestal zijn CSP's in dienst bij de gemeente of het gemeentelijk sportbedrijf (of de gemeentelijke sportserviceorganisatie). Andere organisaties waar de CSP in dienst is, zijn provinciale sportserviceorganisaties, welzijnsorganisaties en ondernemende partijen. Of ze werken als zzp'er (de laatste twee worden genoemd bij de antwoordoptie 'anders'). In figuur 2.3 staat een overzicht van de organisaties waar de CSP in dienst is en de percentages.

Figuur 2.3

Organisaties waar de coördinatoren sport en preventie in dienst zijn

(in procenten, n=112)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, september 2023.

Uitgesplitst naar gemeentegrootte en stedelijkheid blijkt dat er duidelijke verschillen zijn in waar de CSP in dienst is. Bij grote en zeer sterk stedelijke gemeenten zijn ze iets vaker in dienst bij een gemeentelijk sportbedrijf. Bij kleine tot middelgrote gemeenten en weinig tot niet-stedelijke gebieden zijn ze beduidend vaker in dienst bij de gemeente. Bij deze laatste categorie werken de coördinatoren soms vanuit een welzijnsorganisatie, wat bij grotere gemeenten zelden voorkomt.

2.5 Lokale kerngroep

Samenstelling

Gemeenten zijn in SAIL verplicht een lokale kerngroep te hebben. De samenstelling van deze kerngroep kan per gemeente verschillen. 42 procent van de gemeenten geeft aan dat er een verandering is geweest in de samenstelling van de kerngroep, terwijl 41 procent aangeeft dat dit niet het geval is. Een kleiner percentage (15%) geeft aan dat ze bij SAI geen kerngroep hadden, maar dat deze er wel is of komt voor SAIL. 2 procent van de gemeenten geeft aan dat ze geen kerngroep hebben, terwijl dit wel een subsidievoorwaarde is.

De voornaamste veranderingen die hebben plaatsgevonden in de samenstelling van kerngroepen, hebben te maken met uitbreiding van partijen. Zo zien we dat in een aantal gemeenten de coördinatoren sport en preventie, (vertegenwoordigers van) ondernemende sportaanbieders, onderwijspartijen, maatschappelijke organisaties,

partijen die inzetten op een gezonde levensstijl en partijen uit de cultuursector onderdeel uitmaken van de kerngroep. Tot slot zijn er gemeenten die nog geen verandering hebben doorgevoerd, maar dit wel van plan zijn.

Veel van de veranderingen in de samenstelling van de kerngroep zijn doorgevoerd om:

- een bredere vertegenwoordiging van partijen en integraliteit met andere domeinen te bereiken;
- te voldoen aan de richtlijnen van SAll; en
- specifieke expertise of kennis toe te voegen.

Een aantal gemeenten geeft hierbij aan dat de link van het SAll met GALA belangrijk is. Daarnaast spelen praktische redenen, zoals een wissel van functie of een verhuizing, een rol bij de doorgevoerde veranderingen.

Taken

Een ruime meerderheid van de gemeenten (78%) geeft aan dat de belangrijkste taken van de kerngroep in SAll niet zijn veranderd ten opzichte van SAl. Slechts 20 procent geeft aan dat er veranderingen zijn geweest; een klein percentage (2%) weet het niet.

Grote gemeenten zagen aanzienlijk vaker de taken van de kerngroep veranderen (31%) dan kleine (15%) en middelgrote gemeenten (21%). De percepties over veranderingen in de taken van de kerngroep zijn over het algemeen consistent over de verschillende stedelijkheidsniveaus.

De gemeenten die aangeven dat de belangrijkste taken van de kerngroep zijn veranderd noemen:

- de veranderende context en behoeften;
- een verschuiving naar een bredere en meer geïntegreerde aanpak;
- een grotere focus op leefstijl en bewegen;
- een veranderende rol van meer uitvoerend naar meer sturend of aanjagend.

Verder noemen enkele gemeenten verbinding, samenwerking en een gerichte inzet op specifieke thema's of projecten als verandering.

2.6 Inhoud van de herijkte lokale sportakkoorden

Een van de ambities in het SAll is werken aan meer betekenis van sport voor de maatschappij, onder meer gezondheid te bevorderen. Het Uitvoeringsbudget Lokaal Sportakkoord en de Brede Regeling Combinatiefuncties vallen tegenwoordig onder de Brede Specifieke Uitkering (SPUK) voor het Gezond en Actief Leven Akkoord. Hiermee wordt beoogd een verbinding te maken met preventie en gezondheid.

De coördinator sport en preventie is in het leven geroepen om deze verbinding tot stand te brengen. Dat is terug te zien in de herijkte sportakkoorden: in bijna drie

kwart van de gemeenten wordt deze koppeling meer gemaakt dan in SAI. In kleinere gemeenten is dit vaker het geval dan in grotere gemeenten.

Aandacht voor de thema's van SAI

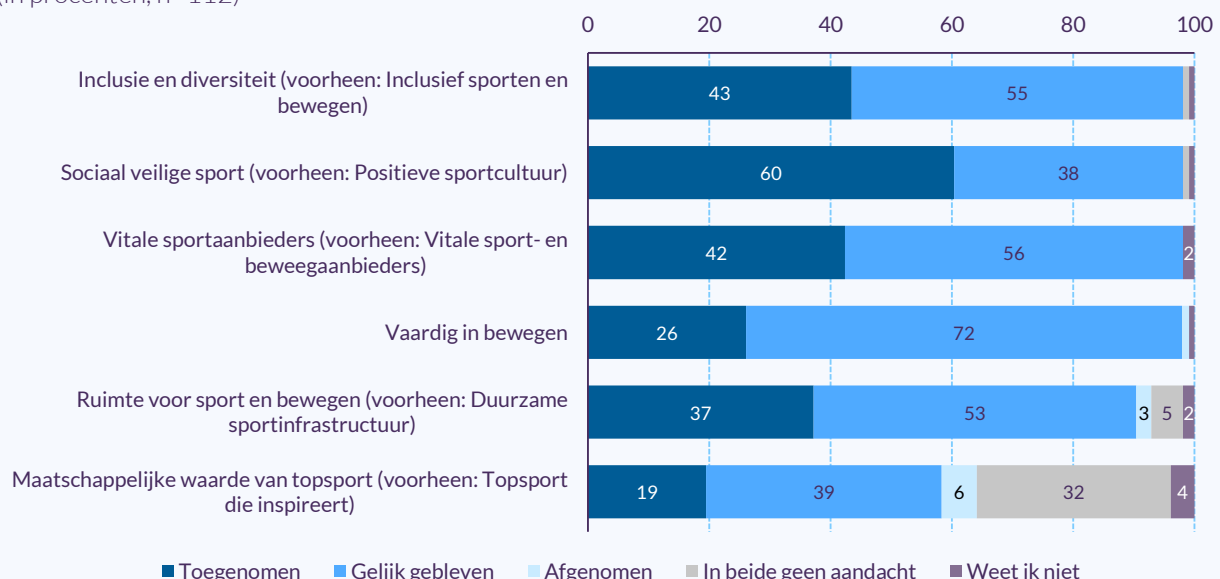
Met name het thema sociaal veilige sport krijgt meer aandacht in de herijkte sportakkoorden dan in SAI. In zes op de tien gemeenten is de aandacht voor dit thema in het Sportakkoord toegenomen (figuur 2.4). Dit is volgens meerdere gemeenten ook de belangrijkste verandering ten opzichte van SAI. Dat viel ook te verwachten. Het is immers een van de speerpunten van SAI. Bovendien worden alle gemeenten geacht een plan van aanpak sociale veiligheid op te stellen.

De aandacht voor inclusie en diversiteit, vitale sportaanbieders en ruimte voor sport en bewegen is in ongeveer vier op de tien lokale sportakkoorden toegenomen.

De aandacht voor vaardig in bewegen is voornamelijk gelijk gebleven en in een kwart van de gemeenten gestegen. Dat we hier weinig toename zien is te verklaren omdat de aandacht voor dit thema in SAI al hoog was.

In 19 procent van de herijkte sportakkoorden is volgens de respondenten ook de aandacht voor de maatschappelijke waarde van topsport toegenomen. In een derde van de herijkte sportakkoorden krijgt dit thema geen aandacht, in 39% is deze gelijk gebleven en in 6 procent is de aandacht hiervoor afgenomen. Dit blijft dus achter op de andere thema's, maar het gegeven dat in een op de vijf gemeenten de aandacht is toegenomen wijst mogelijk toch op een belangrijke verschuiving.

Figuur 2.4
Ontwikkeling aandacht voor thema's
(in procenten, n=112)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, september 2023.

Naast ontwikkelingen in de aandacht voor thema's en de aansluiting op gezondheidsbeleid, zijn er ook gemeenten die andere belangrijke inhoudelijke veranderingen noemen ten opzichte van SAI. Een tiental gemeenten noemt het verkleinen van het aantal ambities of focuspunten en het stellen van concretere en explicietere doelen als belangrijkste verandering. Daarnaast noemen sommige gemeenten de aansluiting bij regionale en landelijke ambities als belangrijkste verandering.

Lokaal sportloket

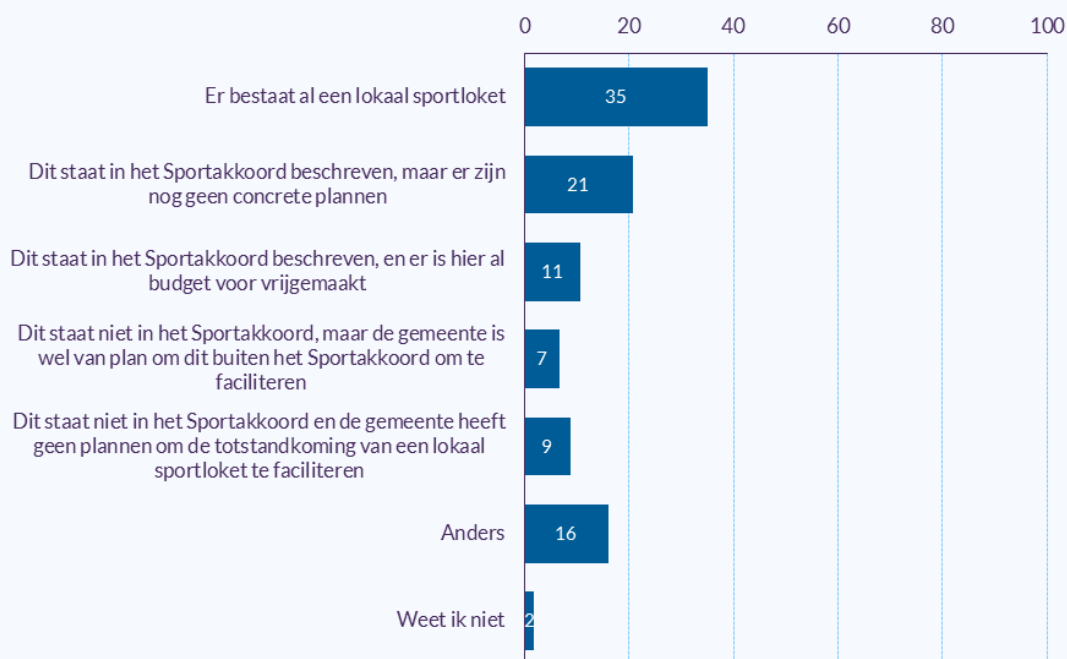
In het SAI staat de afspraak dat er wordt ingezet op één loket voor clubondersteuning om de toegang, coördinatie en kwaliteit ervan op lokaal of regionaal niveau te verbeteren. Ruim één derde van de gemeenten geeft aan dat er al een dergelijk sportloket bestaat (figuur 2.5). Dit is met name in grotere gemeenten het geval. Daarnaast zijn er gemeenten die het op een andere manier invullen, door de sportserviceorganisatie, buurtsportcoaches of verenigingsondersteuners als loket te gebruiken.

Bij 11 procent van de gemeenten is er een lokaal sportloket op komst, omdat het in het sportakkoord beschreven staat en hier budget voor vrij is gemaakt. Een aantal gemeenten is van plan om dit regionaal op te pakken. Een op de vijf gemeenten geeft aan dat hier nog geen concrete plannen voor zijn. Ook zijn er gemeenten (7%) die dit buiten het sportakkoord om willen faciliteren. Een aantal gemeenten is de behoefte aan het sportloket nog aan het onderzoeken. 9 procent is niet van plan om de totstandkoming van een sportloket te faciliteren.

Figuur 2.5

Plannen van gemeenten om de totstandkoming van een lokaal sportloket te faciliteren

(in procenten, n=112)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, september 2023.

Basiseisen voor sociale veiligheid

Een van de speerpunten van SALL is de invoering van de vier zogenaamde 'basiseisen sociaal veilige sport': de Gedragscode Sport, het aanstellen van een vertrouwenscontactpersoon, gebruik maken van de regeling gratis VOG en een e-learning voor coaches en trainers.

Een kwart van de gemeenten heeft al beleid ontwikkeld om de basiseisen voor sociale veiligheid te stimuleren (figuur 2.6). Grotere gemeenten hadden hier al vaker beleid voor dan kleinere gemeenten.

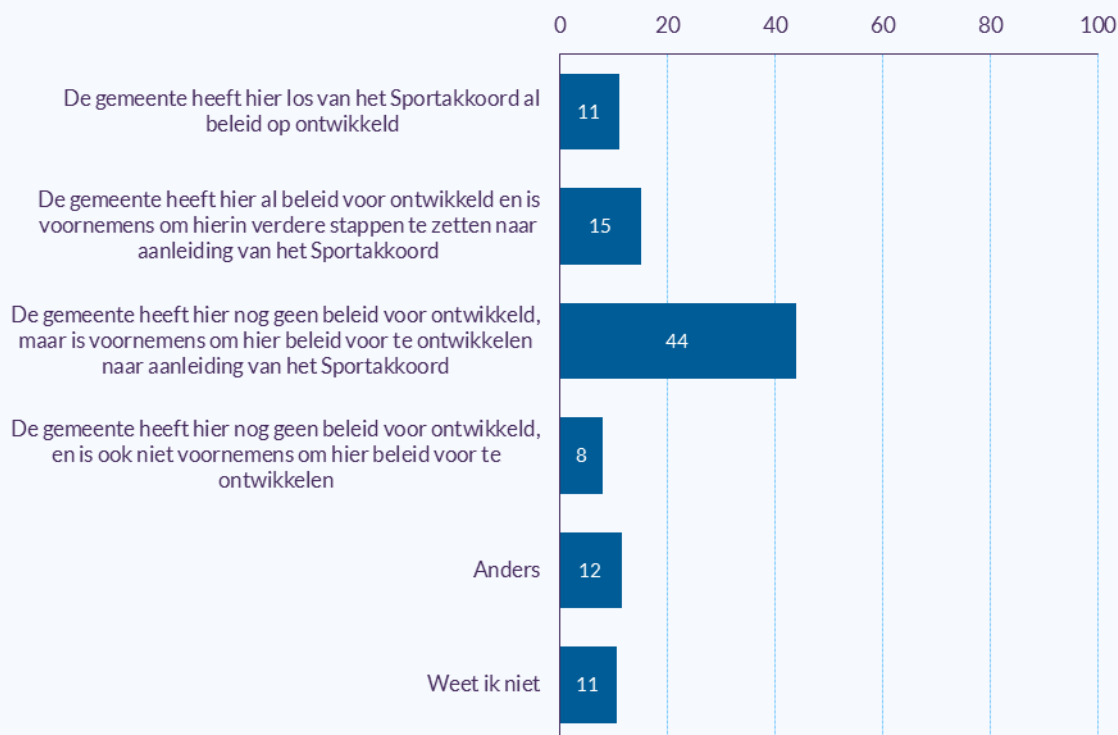
Bijna de helft van de gemeenten (44%) gaat naar aanleiding van het Sportakkoord beleid ontwikkelen voor het stimuleren van de basiseisen. 8 procent is niet van zins dit te doen.

Daarnaast zijn er gemeenten die hier geen beleid voor hebben geschreven, maar wel cursussen voor organiseren, al dan niet in samenwerking met de regio. Andere gemeenten onderzoeken de mogelijkheden of behoefte, en een enkele gemeente laat dit aan de bond.

Figuur 2.6

Gemeentelijk beleid om basiseisen voor sociale veiligheid te stimuleren

(in procenten, n=112)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, september 2023.

2.7 Focusgroepgesprekken adviseurs lokale sport

We hebben in een drietal focusgroepgesprekken aan de adviseurs lokale sport gevraagd wat hun indruk is van het proces en uitkomsten van de herijking van de lokale sportakkoorden. Hieronder vatten we de belangrijkste punten samen.

Herijkingsproces

Het beeld dat adviseurs hebben over het proces van herijking is divers. Er zijn gemeenten waar dit goed ter hand is genomen en waar in samenspraak met betrokken partijen het lokale akkoord is herijkt. Volgens verschillende adviseurs hebben andere gemeenten zich wel goed gebogen over de ambities uit het SAll, maar daar niet altijd alle partijen uit het lokale netwerk voor uitgenodigd. Veel is daarbij dus bepaald door de gemeente en heeft wellicht minder draagvlak vanuit andere partijen.

Adviseurs lokale sport hebben ook gemerkt dat lokale sportakkoorden in een aantal gemeenten onder tijdsdruk zijn herijkt. Dat heeft er volgens hen soms toe geleid dat de herijking vooral bestond uit het 'afvinken' van alle thema's, zonder dat er goed is nagedacht over hoe hier concreet invulling aan te geven.

De herijking heeft er aan de andere kant wel voor gezorgd dat de uitgangspunten van SAll lokaal zijn meegenomen. De betrokkenheid van de ondernemende sportaanbieders wordt hierbij als voorbeeld genoemd.

Er zijn echter ook adviseurs die bij sommige gemeenten aarzeling zien om de publieke sportakkoordgelden in te zetten voor programma's van ondernemende sportaanbieders. Sommige adviseurs zien daarom de integratie van het POS in het SAll als belangrijk taak van de adviseur lokale sport.

Kernteam

Adviseurs zien dat de lokale kernteams in een aantal gemeenten nieuw leven is ingeblazen en dat in andere gemeenten de samenstelling veelal hetzelfde is gebleven.

Ze merken op dat de rolverhouding tussen kernteam en gemeente erg uiteenloopt. Het eigenaarschap van het SAll lijkt hier en daar te verschuiven naar de gemeente, maar daar zijn meestal geen duidelijke afspraken over.

Coördinator sport en preventie

Veel adviseurs lokale sport schetsen het beeld dat bij de herijking door gemeenten nog niet goed over de invulling van deze rol is nagedacht. Om aan de subsidievoorwaarden te voldoen is daarom soms iemand voorlopig in deze functie benoemd, bijvoorbeeld een beleidsmedewerker of een buurtsportcoach. Meerdere adviseurs herkenden dit. De rol van CSP wordt volgens hen vaak nu pas inhoudelijk ingevuld en wordt er nu verder nagedacht over wie het best deze rol kan vervullen.

Inhoud lokale sportakkoorden

De adviseurs geven aan dat gemeenten in toenemende mate aandacht besteden aan bepaalde thema's uit het Nationaal Sportakkoord. Met name sociale veiligheid en de bijbehorende basiseisen krijgen meer prioriteit, net als pedagogisch-didactische kwaliteit van trainers. Zij merken aan de vragen die zij vanuit gemeenten hierover krijgen, dat ze hier mee aan de slag willen, maar soms nog niet goed weten hoe.

Tot slot

In sommige gemeenten zien adviseurs lokale sport mooie voorbeelden van een herijkingsproces waarin diverse lokale partijen in het sportnetwerk zijn meegenomen, goed is nagedacht over de aanstelling van de CSP en de ondernemende sportaanbieders écht goed zijn meegenomen in het SAll. Naar hun waarneming zijn er echter ook veel gemeenten waar het allemaal nog niet zo goed is doordacht en uitgewerkt.

Het beeld dat de adviseurs lokale sport geven is dus gemêleerd. Sommige adviseurs verwachten dat het SAll meer resultaatgericht is, anderen zien echter nog weinig vooruitgang ten opzichte van SAI. Het resultaat hangt volgens de laatste groep sterk af van de mate waarin SAll echt anders wordt opgepakt en anders wordt ingevuld. Hierbij kan worden gedacht aan de betrokkenheid van de ondernemende sport, de link met GALA en het thema bewegen, de link met andere beleidsterreinen in de gemeente en de invulling van de lokale kernteams. Volgens hen moet er op deze onderdelen echt nog het een en ander gebeuren.

Het is volgens de adviseurs lokale sport daarom nu zaak dat in sommige gemeenten de kernteams nieuw leven wordt ingeblazen en er goede uitvoeringsplannen komen. De adviseurs lokale sport zien voor zichzelf daarbij een belangrijke rol weggelegd.

2.8 Conclusie

Samenvattend zien we aan de resultaten van de VSG-peiling dat alle gemeenten aan de slag zijn gegaan met de herijking van de lokale sportakkoorden. Daarbij zijn de inhoudelijke speerpunten opgepakt en is zo formeel voldaan aan de gestelde voorwaarden, zoals het hebben van een kernteam en het aanstellen van een CSP.

Uit de vragenlijst onder gemeenten blijkt dat gemeenten de thema's sociaal veilige sport en inclusie als belangrijk beschouwen. Veel gemeenten benoemen expliciet de focus op deze thema's als we vragen naar de belangrijkste verandering in het herijkte sportakkoord. Ook het betrekken van ondernemende sportaanbieders wordt door een grote meerderheid van de gemeenten als speerpunt benoemd.

Veel gemeenten streven 'integraal beleid' na en zien het als doel om bruggen te slaan tussen sport en bewegen en thema's als gezond en actief leven, preventie en onderwijs. Hiermee beogen ze de borging van sport in andere beleidsterreinen, om zo bijvoorbeeld sport als middel in te kunnen zetten voor een gezonde en actieve leefstijl.

Veel gemeenten geven ook aan dat zaken nog in ontwikkeling zijn of mogelijk nog bijgesteld worden, zoals de aanstelling van lokale functionarissen en de samenstelling van de kerngroep. Ook is duidelijk geworden dat de herijking veelal is uitgevoerd door een ambtenaar of coördinator van het (vorige) Sportakkoord, zonder veel directe betrokkenheid van andere partijen. Verschillende gemeenten geven daarom aan deze partijen nog (meer) te willen gaan betrekken.

De verklaring die gemeenten hiervoor geven, is dat de herijking onder tijdsdruk gedaan moest worden. De volgende passage uit een van de antwoorden op de vragenlijst geeft een goed beeld van dit gevoel bij gemeentelijke (beleids)ambtenaren:

'We hebben meer moeten voldoen aan de gestelde eisen vanuit de regelgeving sportakkoord. De uitwerking moet nog komen. In een paar maanden werd verwacht een herijkt akkoord aan te leveren. Voor afstemming met de praktijk was meer tijd nodig, dat moet nu nog verder gebeuren.'

Ook volgens de adviseurs lokale sport moet er bij veel gemeenten nog wel het een en ander gebeuren om tot goede lokale opbrengsten te kunnen komen. Te beginnen met het betrekken van (meer) partners en het verder uitwerken van de plannen. Ook de functie van CSP zal nog op veel plaatsen nader vorm en inhoud moeten krijgen.

Inhoudsanalyse herijkte sportakkoorden

Op één na hebben alle gemeenten hun lokale sportakkoord herijkt. Wij hebben de inhoud van de herijkte lokale sportakkoorden geanalyseerd. In dit hoofdstuk geven we de uitkomsten van die analyse weer.

3.1 Inleiding

Aanleiding

Op basis van het landelijke SAI hebben 341 Nederlandse gemeenten hun lokaal Sportakkoord 'herijkt'. De uitvoering van deze herijkte lokale sportakkoorden (LSA) wordt gefinancierd vanuit de Brede Specifieke Uitkering (SPUK). Gemeenten hebben recht op die financiering als zij in de sportakkoorden beschrijven hoe ze te werk gaan bij het realiseren van de drie hoofddambities: 'het fundament op orde', 'een groter bereik' en 'meer (zichtbare) betekenis' (zie de Inleiding).

Belangrijke speerpunten voor de herijking van de lokale sportakkoorden in SAI zijn verder:

- het monitoren en evalueren van de voortgang van het lokale sportakkoord;
- het betrekken van relevante lokale partners bij de uitvoering van het akkoord, waaronder sportverenigingen, ondernemende sportaanbieders en maatschappelijke organisaties;
- het ontwikkelen van een plan van aanpak om de sociale veiligheid en integriteit bij lokale sportaanbieders te ondersteunen en stimuleren;
- het verbeteren van de toegang, de coördinatie en de kwaliteit van clubondersteuning;
- het benutten van de maatschappelijke waarde van topsport;
- het onderzoeken van de mogelijkheid om een lokaal sportplatform in te richten, bedoeld om sportaanbieders te verbinden;
- het ontwikkelen van een plan van aanpak over hoe lokale functionarissen (voorheen buurtsportcoaches) vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) worden ingezet.

Deze punten heeft de VSG in een format opgenomen (zie bijlage 1), aan de hand waarvan lokale sportakkoorden in gemeenten zijn herijkt. Het gebruik van het format was verplicht om voor de uitvoering van akkoorden aanspraak te kunnen maken op financiering vanuit de Brede SPUK.

Centrale vraag

De herijkte lokale sportakkoorden verschillen in de wijze waarop de drie hoofddambities worden nagestreefd én hoe bovenstaande speerpunten worden ingevuld. Voor de inhoudsanalyse stelden we daarom de volgende vraag centraal:

Op welke wijze wordt in herijkte lokale sportakkoorden invulling gegeven aan de drie hoofdambities en de speerpunten van het VSG-format: monitoren en evalueren, betrekken van lokale partners, sociale veiligheid en integriteit, clubondersteuning, topsport, het inrichten van een lokaal sportplatform, en het inzetten van lokale functionarissen vanuit de BRC?

Werkwijze

Het is ondoenlijk om in de beschikbare tijd alle ruim driehonderd herijkte sportakkoorden aan een grondige inhoudsanalyse te onderwerpen. Daarom hebben we een selectie gemaakt van 24 akkoorden. Twaalf daarvan hebben we 'handmatig' geanalyseerd.

De overige twaalf hebben we – bij wijze van proef – geanalyseerd met behulp van ChatGPT. Onze verwachting was dat ChatGPT een grote hoeveelheid akkoorden zou kunnen verwerken. Dat bleek echter om technische redenen niet haalbaar. Daarom hebben we naast deze 24 nog eens 100 lokale sportakkoorden globaal 'handmatig' gescand.

● Quicksan

Via de globale scan hebben we de akkoorden ingedeeld in drie categorieën:

1. gemeenten waarin het herijken plaatsvond door alleen het VSG-format in te vullen (zie bijlage 1);
2. gemeenten die de ambities en speerpunten die bij de herijking centraal staan, beknopt in een apart document hebben beschreven;
3. gemeenten die de ambities en speerpunten die bij de herijking centraal staan, uitgebreid in een apart document hebben beschreven. Dat wil zeggen: met een concretisering van hoe ze aan de ambities en speerpunten werken.

Vanuit de quickscan keken we ook naar in hoeverre topsport terugkomt en of het herijken van lokale sportakkoorden in gemeenten gecombineerd is met het herijken van andere akkoorden, zoals het Preventieakkoord en het Leefstijlakkoord.

● Inhoudsanalyses

Een inhoudsanalyse is een geschikte methode om specifieke woorden, zinnen en alinea's uit documenten te analyseren (Boeije, 2012). Juist in die specifieke analyse komt tot uiting hoe sportakkoorden zijn herijkt.

We stelden daarom een steekproef samen die bestond uit de akkoorden van twaalf gemeenten voor de inhoudelijke analyse en twaalf akkoorden voor de ChatGPT-analyse. Bij de steekproef hebben we rekening gehouden met de volgende factoren: sociaaleconomische status (SES), spreiding over het land en mate van stedelijkheid.

Lokale sportakkoorden zijn in essentie gericht op het behouden en vergroten van de sport- en beweegdeelname van inwoners van gemeenten. De mate waarin zij

sporten en bewegen, hangt samen met verschillende sociale achtergrondkenmerken. SES is één van de voornaamste. Daarin worden de welvaart, het opleidingsniveau en de arbeidsmarktaandeelname van gemeente-inwoners samengebracht (CBS, 2022).

Het CBS berekent per gemeente een zogeheten SES-score. In een gemeente met een hoge SES-score zijn inwoners bijvoorbeeld relatief welvarend en/of hoogopgeleid en/of langdurig aan het werk (idem). Het CBS onderscheidt zes SES-scores.

We selecteerden gemeenten op basis van SES-score, omdat deze sterk samenhangt met de sport- en beweegdeelname van inwoners. In onze steekproef zijn uit iedere SES-categorie twee gemeenten vertegenwoordigd (zie tabel 3.1).

Daarnaast hielden we bij het samenstellen van de steekproef rekening met een evenredige verdeling tussen gemeenten op basis van spreiding over het land (noord, oost, midden, zuid en west) en mate van stedelijkheid (idem; Hoogendam & Kusters, 2023).

Steekproef gemeenten inhoudsanalyse

- Alphen aan den Rijn
- Coevorden
- Doesburg
- Dalfsen
- Heerlen
- Rotterdam
- Renswoude
- Vlissingen
- Oss
- Peel en Maas
- Lelystad
- Tytsjerksteradiel

VSG stuurde ons de lokale sportakkoorden van alle gemeenten toe. Deze zijn ook openbaar beschikbaar. We lazen deze en markeerden relevante tekst. Van ieder sportakkoord legden we een apart Word-document aan, waarin we noteerden op welke wijze en waarom in het betreffende lokaal sportakkoord invulling wordt gegeven aan de verschillende onderwerpen uit het VSG-format. Vervolgens somden we de verschillen en overeenkomsten tussen de akkoorden op. In de paragrafen 3.4 tot en met 3.9 beschrijven we de uitkomsten van de inhoudsanalyse.

We gaan in die paragrafen ook in op de resultaten van de analyse door ChatGPT. ChatGPT is een 'chatbot' die wordt 'aangestuurd' door een programma dat functioneert op basis van kunstmatige intelligentie. Het Mulier Instituut gebruikte ChatGPT niet eerder. De chatbot biedt ons wellicht mogelijkheden om relatief eenvoudig en efficiënt data te verzamelen en te analyseren. We wilden verkennen of en in welke mate ChatGPT hiervoor geschikt is. Daarom hebben we met behulp van

ChatGPT nog eens twaalf sportakkoorden geanalyseerd. Deze zijn volgens dezelfde criteria geselecteerd als de twaalf handmatig geanalyseerde akkoorden.

Steekproef gemeenten ChatGPT-analyse

- Pekela
- Enschede
- Harlingen
- Tilburg
- Zutphen
- Beverwijk
- Apeldoorn
- Gouda
- Hof van Twente
- Baarn
- Uitgeest
- Reusel-De Mierden

ChatGPT is nog in ontwikkeling. We wisten daarom niet op voorhand in welke mate de data die de chatbot genereerde, betrouwbaar zijn. Om dat te beoordelen lazen we de akkoorden uit de genoemde gemeenten op hoofdlijnen. Daaruit kregen we een indruk van de mate van betrouwbaarheid van de data.

Het is van belang om te vermelden dat de resultaten en conclusies die we over de ChatGPT-data rapporteren *indicatief* zijn. Een van onze doelstellingen was om te kijken welke voor- en nadelen gepaard gaan met het gebruik van ChatGPT als onderzoeksinstrument. We reflecteren daarop in de conclusie van dit hoofdstuk.

Gezien het beperkte aantal geanalyseerde lokale sportakkoorden kunnen we geen algemene uitspraken doen over het geheel aan akkoorden. De analyse geeft wel een indruk van hoe er invulling is gegeven aan de verschillende onderdelen van het VSG-format. Bovendien kunnen we de resultaten van de inhoudsanalyse vergelijken met de uitkomsten van de vragenlijst en de focusgroepgesprekken met adviseurs lokale sport. Door middel van deze triangulatie ontstaat zo een betrouwbaar totaalbeeld.

3.2 Quickscan herijkte sportakkoorden

In onze quickscan bekeken we honderd herijkte akkoorden. Dit leverde het volgende beeld op:

- 21 procent van die akkoorden bestaat alleen uit het ingevulde VSG-format.
- 36 procent van de akkoorden is uitgewerkt in een apart, maar beknopt document.
- 43 procent is uitgewerkt in een apart, uitgebreid document.
- Topsport is in ongeveer een derde van de herijkte sportakkoorden beschreven.
- Gemeenten combineren het lokale sportakkoord zelden met andere akkoorden, zoals een Leefstijlakkoord of lokaal preventieakkoord (in 15 procent van de gevallen).

Meer dan de helft van de herijkte akkoorden (57%) is dus enkel op hoofdlijnen uitgewerkt, hetzij door enkel het VSG-format in te vullen, hetzij door een beknopte uitwerking in een apart document. Dat betekent dat in veel gevallen er waarschijnlijk nog een nadere uitwerking volgt, bijvoorbeeld in een uitvoeringsplan, zoals ook al bleek uit de analyse van de vragenlijst (zie het vorige hoofdstuk).

3.3 De drie hoofdambities

De drie hoofdambities van SAll, fundament op orde, groter bereik en meer zichtbare betekenis, worden in vrijwel alle herijkte akkoorden genoemd. Ze komen in de herijkte sportakkoorden op verschillende manieren terug. Er zijn grofweg drie manieren waarop gemeenten hier invulling aan geven:

1) Enkel noemen van de hoofdambities

De hoofdambities van SAll worden wel aangehaald, maar er wordt niet of nauwelijks duidelijk gemaakt hoe deze invulling krijgen. Hooguit wordt in algemene zin verwezen naar de thema's van het herijkte lokale sportakkoord.

2) Noemen van de hoofdambities, zonder concrete uitwerking

Er wordt slechts in vrij algemene termen aangegeven hoe aan de drie hoofdambities van SAll invulling wordt gegeven. Om het bereik te vergroten wordt dan bijvoorbeeld (meer) gefocust op bepaalde doelgroepen. En bij 'meer (zichtbare) betekenis' wordt gemeld dat er een verbinding met de andere onderdelen van GALA/Brede SPUK wordt gelegd, zonder concreet aan te geven hoe dat wordt gedaan.

Soms worden concrete actie genoemd die verwijzen naar de thema's van SAll, zonder expliciet aan te geven hoe de hoofdambities daar in terug komen. Zo worden bijvoorbeeld in het herijkte Sportakkoord van Doesburg (het Doesburgs Vitaliteitsakkoord) enkele concrete acties genoemd, gericht op het wegnemen van financiële drempels:

- > **'We zetten samenwerking met Jeugdfonds en Volwassenenfonds Sport & Cultuur voort.'**
- > **'We zetten in op promotie en communicatie van de in Doesburg aanwezige mogelijkheden en regelingen zodat zij die het nodig hebben hun weg naar financiële hulp en ondersteuning weten te vinden. Partners van het akkoord zoals scholen, zorg- en welzijnsorganisaties spelen hierin een belangrijke rol.'**

Deze maatregelen dragen duidelijk bij aan de hoofdambitie 'vergroten van het bereik', maar dat wordt niet expliciet genoemd. Hetzelfde geldt voor het voornemen om werk te maken van het ontwikkelen van een passend aanbod voor mensen met een beperking.

Kennelijk wordt op impliciete wijze een verband verondersteld tussen de drie hoofdambities en de thema's en opgaven van SAll. Soms wordt daarbij aangegeven dat een en ander nog samen met betrokkenen nader moet worden uitgewerkt.

Dus hoewel niet altijd aan de voorkant duidelijk wordt gemaakt hoe aan de drie hoofdambities concreet invulling wordt gegeven, bevatten herijkte sportakkoorden vaak wel acties die daaraan bijdragen.

3) De hoofdambities expliciet benoemd en uitgewerkt

Tenslotte zijn er gemeenten die de ambities expliciet noemen en concreet, vaak met voorbeelden, aangeven hoe daaraan gewerkt gaat worden. Sommige gemeenten wijden hier een apart hoofdstuk(je) aan, zoals Lelystad (zie kaders).

Het fundament op orde

Bij het fundament op orde gaat het enerzijds om mensen en organisaties. Anderzijds gaat het ook over voorzieningen. Veiligheid, kwaliteit en toegankelijkheid spelen een belangrijke rol. Onze inwoners moeten zich prettig en veilig voelen wanneer zij sporten en/of bewegen. Op het gebied van mensen en organisatie draagt geschoold kader bij aan positief sportklimaat. We zien kansen om vanuit het sport- en vitaliteitsakkoord campagnes te initiëren die inclusie, duurzaamheid en een open en veilige sportomgeving promoten. (..)

Vergroten van het bereik

Meer mensen aan sport en bewegen laten deelnemen is ambitie die duidelijk van toepassing is op Lelystad. Het aantal inwoners dat voldoet aan de beweegnorm in Lelystad ligt lager (57%) dan het landelijke gemiddelde (63%). Deze uitdagingen zijn ook zichtbaar op het gebied van cultuur en welzijn. Daar wordt ook op ingespeeld met het Gezond en Actief Leven Akkoord GALA in Lelystad. Waar nieuw aanbod gewenst is, biedt het Sport- en vitaliteitsakkoord mogelijkheden om dat te realiseren. De focus komt meer te liggen op aanbod om specifiek de inactieve inwoner te bereiken. Tegelijkertijd kunnen we vanuit een ondersteunende rol met initiatiefnemers kijken hoe we huidig aanbod dat effectief is, langdurig kunnen voortzetten. (..)

Meer zichtbare betekenis

(..) In Lelystad zien we dat andere maatschappelijke domeinen de meerwaarde van de sportsector al goed inzien. Met het Sport- en vitaliteitsakkoord kunnen we dit versterken door initiatieven van niet sportorganisaties aan te moedigen en (financieel) te ondersteunen. Dit is de eerste periode van het Sport- en vitaliteitsakkoord beperkt gedaan. Wel zien we samenwerking met een sportorganisatie als een essentieel onderdeel. Daarom zal samenwerking met een sportorganisatie als randvoorwaarde worden meegenomen bij beoordeling van ingediende initiatieven. (..)

Hier wordt dus expliciet aangegeven hoe aan de hoofdambities gewerkt gaat worden, zij het in tamelijk algemene termen.

Een enkele gemeente werkt heel concreet uit met welke acties gewerkt gaat worden aan de drie hoofdambities. Een mooi voorbeeld hiervan is Dalfsen. Per hoofdambitie wordt in het Lokaal akkoord Kernegezond Dalfsen 2.0 aangegeven welke concrete acties uitgevoerd gaan worden. Zie hieronder het voorbeeld van het ‘vergroten van het bereik’.

Wat doen we aan het vergroten van het bereik in de gemeente Dalfsen?

We werken ook aan een groter bereik. Daarmee bedoelen we dat meer mensen zich aangesproken en uitgenodigd voelen te gaan sporten en sport te beleven, bijvoorbeeld door drempels te verlagen, mensen te prikkelen en meer succesverhalen te delen. De invulling hiervan vindt als volgt plaats:

- Informeren over veelzijdig bewegen en stimuleren van samenwerkingen tussen sportaanbieders (en onderwijs) op veelzijdig bewegen.
- Informeren ouders/verzorgers via consultatiebureau over belang voldoende sporten en bewegen.
- Met betrokken partners samenwerken om inactieve jongeren in beweging te krijgen. O.a. door inzet van gamification (digitale middelen met spelelementen), het onderzoeken van andere vormen van lidmaatschappen en voorlichting over een gezonde leefstijl en middelengebruik op scholen.
- Stimuleren activiteiten voor alle leeftijden en de promotie van de Nationale Sportweek.
- Inzet van een buurtsportcoach met aandachtsgebied senioren en het vergroten van het netwerk rondom Uniek Sporten. Inzet van deskundigheidsbevordering en ervaringsdeskundigen. Regionale samenwerking op dit gebied vindt plaats door een regionale coördinator.
- Beter toegankelijk maken van het bestaande sport- en beweegaanbod voor inwoners in kwetsbare situaties, door samenwerking met diverse partners. Zo kan vraag en aanbod beter en sneller samengebracht worden. Op basis hiervan kan ook bepaald worden of nieuw aanbod gewenst is.
- Promoten bestaande regelingen, zoals Jeugdfonds Sport & Cultuur en de mogelijkheid bezien van invoering van een vergelijkbare regeling voor volwassenen.
- We stimuleren de samenwerking tussen lokale sportaanbieders en regionale/landelijke organisaties m.b.t. talentontwikkeling, o.a. door te participeren in Sportnetwerk Overijssel.

In de volgende paragrafen gaan we na hoe in de herijkte akkoorden invulling is geven aan de speerpunten van SAIL, te beginnen met het betrekken van lokale partners.

3.4 Betrekken lokale partners

In de herijkte sportakkoorden komt naar voren dat gemeenten streven naar het betrekken van vooral sportverenigingen, ondernemende sportaanbieders en maatschappelijke organisaties. **'[Partners en betrokken waren] sportverenigingen, commerciële sportaanbieders, gemeente, GGD, onderwijs, fysiotherapie, welzijnsorganisatie en kinderopvang'** (Gemeente Doesburg).

Hetzelfde beeld komt in de ChatGPT-analyse naar voren. Er wordt samenwerking gezocht tussen lokale sportaanbieders, scholen, zorg en welzijn. Vanuit de sportakkoorden wordt ook ingezet op het betrekken van 'kleine sportverenigingen' en ondernemende aanbieders als lokale partners. De reden die daarvoor wordt genoemd, is dat zij in mindere mate dan (grote) sportverenigingen waren aangesloten bij de eerste lokale sportakkoorden.

Naast kleine verenigingen en ondernemers ligt de focus op het verbinden met relevante maatschappelijke organisaties. In het sportakkoord van Dalfsen wordt gesproken over partners met een 'passende betrekking'. Dat wil zeggen dat de veranderopgaven logisch aan moeten sluiten bij de kerntaken van de organisaties die aan het akkoord worden verbonden: **'In gesprek met sportclubs, ondernemers in de sport en maatschappelijke instellingen zal er gekeken worden naar, voor deze samenwerkingspartners, passende betrekking in het sport en bewegen binnen de gemeente Dalfsen'** (Gemeente Dalfsen).

In een aantal akkoorden, zoals die van de gemeenten Doesburg en Vlissingen, staat niet welke lokale partners op welke manier worden betrokken. Tussen de akkoorden doen zich ook verschillen voor als het gaat om de mate waarin partners al betrokken zijn. In de gemeente Heerlen zijn bijvoorbeeld nog maar weinig partners aan het akkoord verbonden. In de gemeente Coevorden is het tegendeel aan de orde en zijn inmiddels 150 partners aangehaakt.

De manier waarop partners worden betrokken is divers. In de meeste gemeenten worden bijeenkomsten, 'werksessies' en 'verdiepingssessies' georganiseerd om met (beoogde) partners te spreken over in hoeverre en hoe zij bij kunnen dragen aan het realiseren van veranderopgaven. In het gemeenschappelijk sportakkoord van de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel is bijvoorbeeld het volgende te lezen: **'In mei 2023 zijn in beide gemeenten een tweetal herijkingsbijeenkomsten georganiseerd. Om input op te halen om de zes thema's van het Lokale Sportakkoord II vorm en inhoud te geven. Een mooie mix van sportaanbieders, buurtsportcoaches, onderwijs, gemeenten en maatschappelijke en commerciële organisaties zijn met enthousiasme samen aan de slag te gaan met ambities, doelen en acties'** (Gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel).

Tot slot hebben we geanalyseerd waarom lokale partners worden betrokken. De argumenten daarvoor zijn verschillen. Meestal zijn lokale partners relevant omdat zij een bepaalde expertise meebrengen, of een bepaalde doelgroep van het sportakkoord vertegenwoordigen of (kunnen) bereiken: **'Om de fysieke en sociale**

omgeving van jeugd gezonder te maken [...] wordt samengewerkt met JOGG-Teamfit, [...] bedrijven in de gemeente worden aangespoord om te werken aan duurzame inzetbaarheid van medewerkers, [...] kinderopvang en basisscholen ontvangen beweegcontainers om bewegen en spelen te stimuleren' (Gemeente Coevorden).

In de ChatGPT-analyse wordt voornamelijk gerefereerd naar het algemene streven een breed en divers sport- en beweegaanbod te realiseren, dat breed gedragen wordt en voor iedereen toegankelijk is.

3.5 Inrichten lokaal sportplatform

Vanuit lokale sportakkoorden onderzoekt men in gemeenten de mogelijkheid om een lokaal sportplatform in te richten. Het doel daarvan is om de lokale sportaanbieders samen te brengen en met elkaar te laten samenwerken. Daarnaast kan het platform dienen als een vast aanspreekpunt voor de gemeente en als belangenbehartiging van de lokale sportsector. Een lokale sportraad kan een van de vormen van zo'n lokaal sportplatform zijn.

De door ons geanalyseerde sportakkoorden laten een redelijk gelijke verdeling zien als het gaat om het hebben of inrichten van een lokaal sportplatform. In een aantal gemeenten is al een lokaal sportplatform, bijvoorbeeld een lokale sportraad, aanwezig (Heerlen, Lelystad en Vlissingen) of worden de mogelijkheden hiertoe verkend (Coevorden, Dalfsen, Doesburg).

Ook zijn er gemeenten die er bewust voor kiezen om geen lokaal sportplatform op te richten. Zo wordt de stuurgroep van het lokale akkoord als lokaal sportplatform beschouwd (Oss), of wordt er op andere manieren draagvlak gecreëerd. In Rotterdam gaat men per onderwerp of werkveld in gesprek met relevante partijen: **'De gemeente Rotterdam werkt op diverse manieren aan het vergoten van draagvlak bij partijen uit de stad en het ophalen van input uit de stad tot zelfs het actief mee praten en richting geven aan beleid. Dit doen wij per onderwerp/werkveld met de daarvoor relevante partijen'** (Gemeente Rotterdam).

Uit de ChatGPT-analyse komt eenzelfde beeld naar voren. Vijf van de twaalf gemeenten geven aan plannen te hebben voor het opzetten van een lokaal sportplatform, meestal in de vorm van een sportraad. De overige zeven gemeenten hebben geen plannen of zijn de opzet van een lokaal platform aan het onderzoeken.

In de gemeente Peel en Maas stelt men vooralsnog geen signalen te hebben ontvangen dat er behoefte bestaat aan een platform. Als die behoefte wel ontstaat, gaat men verkennen hoe dat platform vorm kan krijgen. Daarnaast sluit men waar dat kan aan bij relevante lokale samenwerkingsverbanden, zoals een coöperatie van buitensportverenigingen.

3.6 Clubondersteuning

De bedoeling is dat gemeenten, lokale clubondersteuners en adviseurs lokale sport met elkaar in gesprek gaan om de toegang tot en de coördinatie en kwaliteit van

clubondersteuning op lokaal of regionaal niveau te verbeteren. Dit met het doel om te komen tot één loket voor clubondersteuning.

Op het sportakkoord van Doesburg na wordt in alle akkoorden die we onderzochten beschreven dat clubondersteuning een prioriteit is. Die prioriteit wordt op verschillende manieren ingevuld. In de meeste gemeenten gaat men in gesprek met sportverenigingen om behoeften in kaart te brengen.

Veel gemeenten hebben een sportloket of ander loket waar verenigingen terecht kunnen. In Peel en Maas is geen loket, maar wel een netwerk van verenigingsondersteuners waartoe clubs met ondersteuningsbehoeften zich kunnen wenden.

Andere gemeenten zijn bezig met het opzetten van een loket, of onderzoeken hoe deze vorm kan krijgen. Dat is bijvoorbeeld in Oss het geval, waar het Sport Expertise Centrum (SEC) als taak heeft om sportaanbieders te ondersteunen. Het SEC onderzoekt momenteel hoe clubondersteuning verbeterd kan worden. In de gemeente Heerlen wordt via een pilot gekeken naar of en hoe er een sportloket ingericht kan worden.

Uit de ChatGPT-analyse blijkt dat veel gemeenten inzetten op clubondersteuning via buurtsportcoaches, verenigingsondersteuners of sportcoördinatoren. Slechts twee van de twaalf gemeenten noemden dit niet.

3.7 Inzet lokale functionarissen

De herijkte sportakkoorden beschrijven hoe lokale functionarissen – die vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties worden gefinancierd – worden ingezet. Bij vrijwel alle sportakkoorden hebben de functionarissen een (belangrijke) rol in de uitvoering. Zij worden vooral ingezet als verbinder ('spin in het web'). Het gaat bijvoorbeeld om de buurtsportcoach: **'De buurtsportcoach heeft verbinding met veel partijen. De buurtsportcoach hoort en ziet hierdoor veel, waar hij/zij op in kan spelen'** (Gemeente Renswoude).

De manier waarop lokale functionarissen worden ingezet, verschilt sterkt per gemeente. Er zijn gemeenten die kiezen voor een zogeheten brede inzetbaarheid, zoals Rotterdam, Heerlen en Alphen aan den Rijn. Via algemene sportondersteuners, open inschrijfgeregelingen of vakleerkrachten⁶ geven zij uitvoering aan de opgaven van het sportakkoord: **'Functionarissen van Sportsupport en Sportbedrijf Rotterdam worden dus ingezet, evenals combinatiefunctionarissen en vakleerkrachten. Combinatiefunctionarissen worden ingezet op specifieke projecten'** (Gemeente Rotterdam).

⁶ Vakleerkrachten mogen voor het geven van bewegingsonderwijs niet meer vanuit de BRC worden gefinancierd. Bestaande situaties moeten eind 2026 zijn afgebouwd.

De vakleerkrachten bieden een aanvullend programma aan binnen het onderwijs. Combinatiefunctionarissen worden ingezet voor samenwerking tussen sportverenigingen en het creëren van een veilig sportklimaat.

Andere gemeenten beschrijven in algemene termen hoe ze lokale functionarissen gaan inzetten. Zij vermelden alleen (Peel en Maas, Oss en Vlissingen) op welke thema's de lokale functionarissen actief zijn: **'De inzet van de lokale combinatiefunctionarissen vindt dus op de drie genoemde thema's plaats, met verbinding naar de programma's GALA – Sociale Basis en de thema's van het sportakkoord'** (Gemeente Peel en Maas). De gemeenten Achtkarspelen/Tytsjerksteradiel en Doesburg beschrijven alleen dat de lokale functionarissen aanjagers zijn voor de invulling en uitvoering van het akkoord, maar specificeren niet op welke thema's en op welke manier dat gebeurt.

In de ChatGPT-analyse benoemen vijf van de twaalf gemeenten hoe ze lokale functionarissen gaan inzetten. Dat varieert van algemene uitspraken als: **'(i)nzet van buurtsportcoaches voor verbinding sport en zorg'** (gemeente Zuthpen), tot heel specifieke beschrijvingen als: **'(l)okale sporttrainers en -instructeurs verzorgen sportkennismakingsactiviteiten voor jeugd en senioren'** (gemeente Baarn).

Waarom er wordt gekozen voor een bepaalde inzet van lokale functionarissen wordt niet altijd duidelijk beschreven. Veel gemeenten besteden vooral aandacht aan welke functionarissen zich met welke thema's gaan bezighouden. Voorbeelden van die thema's zijn: (basis)onderwijs, samenwerking sportverenigingen, veilige sportverenigingen, e-sports, urban sports, toegankelijkheid van sport, evenementen, en vitaal en zelfredzaam ouder worden.

Lokale functionarissen zijn dus voornamelijk verbinder van betrokken partijen. Hoeveel verschillende functionarissen er actief zijn en wat om welke redenen hun rol gaat zijn, verschilt per gemeente en is meestal niet in (veel) detail uitgewerkt. Ook voor dit thema geldt waarschijnlijk dat uitvoeringsplannen daar verder op in zullen gaan.

3.8 Sociale veiligheid en integriteit

Een van de herijkingscriteria is dat er vanuit de sportakkoorden een plan van aanpak volgt over hoe de sociale veiligheid en integriteit te stimuleren en ondersteunen. Nagenoeg alle twaalf gemeenten (uitgezonderd Peel en Maas en Heerlen) hebben dat plan geschreven op hoofdlijnen of zijn daarmee bezig. Rotterdam, Oss en Lelystad hebben het plan van aanpak uitgewerkt in de vorm van een apart beleidsplan over een veilig sportklimaat.

In de meeste gemeenten werken lokale professionals aan sociale veiligheid en integriteit door interventies uit te voeren of cursussen te (laten) verzorgen. Zo biedt Lelystad voor dit thema een e-learning en cursussen aan voor trainers en coaches, heeft Coevorden een programma 'De Veilige Kleedkamer' dat zich richt op LHBTI-

acceptatie en faciliteert Vlissingen 'Skills4Life', dat zich richt op de fysieke, sociaal-emotionele en mentale ontwikkeling van ieder kind.

Wat sociale veiligheid en integriteit betreft, wordt in de sportakkoorden veel verwezen naar het invoeren van de vier basiseisen voor sportaanbieders.

'Dit model bestaat uit vier basiseisen, waaraan een vereniging op lokaal niveau zou moeten voldoen als het gaat over sociale veiligheid en integriteit [...] De gemeente gaat aan de slag met het opstellen van een uitvoeringsplan [...] De bedoeling is 2023 en 2024 te gebruiken als opstartperiode om vervolgens in 2025 hier op te handhaven' (Gemeente Lelystad).

In sommige sportakkoorden is in weinig detail beschreven hoe sociale veiligheid en integriteit worden bevorderd. In de gemeente Peel en Maas richt men zich bijvoorbeeld op het 'agenderen' van het onderwerp en het bieden van 'ondersteuning waar nodig.'

Vaak wordt niet expliciet genoemd wat redenen zijn om in te zetten op sociale veiligheid en integriteit. Redenen die we wel tegenkwamen, zijn dat een sociaal veilige sport 'vanzelfsprekend' is (zie bijvoorbeeld Alphen aan den Rijn), dat gemeenten zich verantwoordelijk voelen voor het creëren van een stabiele basis om te sporten (zie bijvoorbeeld Doesburg), en dat het belangrijk is dat iedereen veilig, eerlijk, zorgeloos en met plezier kan sporten.

In alle door middel van ChatGTP geanalyseerde sportakkoorden, behalve dat van Gouda, beschrijven de gemeenten hoe ze inzetten op sociale veiligheid en integriteit. Dit kan via het opzetten van programma's, de vier basiseisen of de inzet van lokale functionarissen op dit thema. Dit doen ze om een veilig sportklimaat te creëren waarin iedereen veilig kan sporten.

3.9 Maatschappelijke waarde van topsport

Rotterdam heeft als grote gemeente veel aandacht voor topsport en heeft ook de infrastructuur om dat te doen. In Alphen aan de Rijn was tot voor kort nog weinig aandacht voor topsport. Om daar verandering in te brengen wordt met een zo groot mogelijke afvaardiging van de topsporters uit de gemeente een topsportconferentie georganiseerd. Met als doel een platform te creëren om de waarde van topsport te verbinden aan maatschappelijke doelen.

Verder richt de inzet van gemeenten zich qua topsport vooral op het organiseren van sportevenementen, de verbinding van breedte- en topsport en inzetten van rolmodellen. In Lelystad is ook aandacht voor de inspirerende functie van rolmodellen, maar worden daar niet uitsluitend topsporters voor ingezet. Zij denken meer in de lijn van het inzetten van inspirerende 'Lelystedelingen' die als voorbeeld kunnen dienen. Deze inwoners kunnen op een andere manier laten zien wat sport en bewegen voor hen betekent.

We zien in de akkoorden verschillende argumenten terug om in te zetten op topsport. De meest genoemde zijn dat topsport verbindt en inspireert, en daardoor de breedtesport kan versterken. Het één hangt met het ander samen, want van inspirerende topsportprestaties, kampioenschappen en topsporters wordt verondersteld dat ze aanzetten tot meer sportdeelname. Om de inspiratie- en verbindingswaarde van topsport tot wasdom te brengen is het volgens gemeenten van belang om vooral te investeren in de zichtbaarheid van topsport.

Andere argumenten zijn dat topsport bijdraagt aan het realiseren van maatschappelijke impact. Het gaat dan bijvoorbeeld om het bevorderen van de gemeenschapsbetrokkenheid, sociale cohesie en gezondheid van gemeente-inwoners: **'Hoewel de gemeente geen directe focus heeft op het bevorderen van topsport zelf, erkennen we de kracht van topsport als instrument om sociale cohesie, gezondheid, persoonlijke ontwikkeling en gemeenschapsbetrokkenheid te bevorderen. Zo participeren we in het netwerk van Sportnetwerk Overijssel en willen we o.a. ook een sterkere verbinding maken in de samenwerking tussen lokale en regionale partijen die topsport willen bedrijven'** (Gemeente Dalfsen).

Uit de ChatGTP-analyse komt naar voren dat twee van de twaalf gemeenten (Tilburg en Reusel-De Mierden) topsport benoemen. In Tilburg wordt de link gemaakt met Team Tilburg en Willem II. In Reusel-De Mierden wordt aangegeven dat ze het podium van topsport gebruiken om de maatschappelijke waarde ervan te benadrukken.

3.10 Monitoring en evaluatie

Vanuit het herijkingsformat is gevraagd of gemeenten willen meewerken aan het monitoren en evalueren van de voortgang van het sportakkoord. Gemeenten vullen dit op verschillende manieren in.

In Alphen aan den Rijn monitort een extern onderzoeksbureau het sportakkoord. In Vlissingen gebeurt dat ook, maar sluit het kernteam ook aan bij de inzichten die voortkomen uit bestaande monitoringsactiviteiten. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de monitoring door het Mulier Instituut en cijfers die voortkomen uit onderzoek van de GGD, onderzoek rondom de Brede SPUK en GALA, en regionale en provinciale monitors.

Sommige gemeenten sluiten enkel aan bij dit soort bestaande activiteiten. Andere gemeenten monitoren de voortgang van het sportakkoord voor een deel of geheel zelf, zoals Doesburg, Tytsjerksteradiel en Rotterdam: **'Hiervoor maakt de stad zowel gebruik van haar interne organisatie als van de extern (aangeboden) meetmomenten'** (Gemeente Rotterdam).

In de meeste sportakkoorden die we onder de loep namen, is niet uitgewerkt hoe het monitoren er precies uit ziet. Dat betekent dat er ook geen teksten zijn gewijd aan indicatoren aan de hand waarvan de voortgang wordt onderzocht. Waar daar wel iets over wordt gezegd, is dat meer in algemene termen.

Enkele sportakkoorden gaan wel concreter in op hoe er wordt gemonitord en geëvalueerd. Zoals dat van de gemeente Coevorden, waarin onder meer het volgende staat: **'We brengen jaarlijks in kaart van de resultaten zijn van de acties en ambities die we gezamenlijk hebben geformuleerd. Dat doen we aan de hand van een factsheet. [...] Aan de hand van storytelling brengen we ervaringen en verhalen in beeld van zowel inwoners als samenwerkingspartners'** (Gemeente Coevorden).

De wens om niet alleen de activiteiten (de 'input') te monitoren, maar ook de impact (of 'outcome') ervan te meten, wordt door meer gemeenten uitgesproken. Zo valt in het herijkte Sportakkoord van Valkenswaard te lezen: **'We dienen de implementatie en impact van de ambities en thema's te meten, om de zichtbaarheid van sport en gezonde leefstijl op lokaal niveau aan te tonen. Hierin is een belangrijke taak voor het Kernteam, de coördinator Sport en Preventie en het Sportplatform weggelegd. Uiteraard zal de lokale sportadviseur hierin betrokken worden'** (gemeente Valkenswaard). Ook is hierin een taak weggelegd voor de buurtsportcoaches, die de impactwijzer van Kenniscentrum Sport en Bewegen gaan gebruiken.

Opvallend is verder dat in de sportakkoorden vooral wordt ingegaan op monitoren, en in beduidend mindere mate op evalueren. Daardoor weten we niet hoe men in gemeenten de inzichten uit monitoring gebruikt om tijdens de looptijd of achteraf te reflecteren op sportakkoorden. Uitzondering is Tytsjerksteradiel. Daar wil men **'regelmatig met elkaar stilstaan (bij) hoe de uitvoering van het sportakkoord verloopt'**; dit **'draagt bij aan betere samenwerking en resultaten'** (Gemeente Tytsjerksteradiel).

Uit de ChatGPT-analyse ontstaat eenzelfde beeld. Tien van de twaalf gemeenten benoemen monitoring en evaluatie, maar ze maken dit niet heel concreet. Vaak blijft het bij monitoring en evaluatie via jaarlijkse rapportages, of evaluaties van werkgroepen. Dit doen ze om de voortgang te meten en de effectiviteit te waarborgen. Of men werkt mee aan (landelijke) monitoring, bijvoorbeeld door het Mulier Instituut.

De meest genoemde reden om te monitoren (en evalueren) is dat men in gemeenten inzicht krijgt in hoe het gesteld is met de (relatieve) voortgang van het sportakkoord. Kansen en uitdagingen worden duidelijk(er) en dat biedt ruimte om verbetering te realiseren, aldus de meeste gemeenten. Men vindt het belangrijk om te weten te komen wat de inspanningen en effecten zijn van activiteiten die worden uitgevoerd. De uitvoering van het sportakkoord wordt daarmee – onder het mom van 'lerend beleid' – aangepast.

3.11 Samenvatting en conclusie

In deze paragraaf vatten we de belangrijkste bevindingen per onderdeel samen. Vervolgens trekken we daar een conclusie uit. Tot slot gaan we in op de implicaties van de analyse die we via ChatGPT hebben uitgevoerd.

De drie hoofdambities

De wijze waarop in de herijkte lokale sportakkoorden invulling wordt gegeven aan de drie hoofdambities loopt sterk uiteen: van het enkel noemen van de ambities (en in een enkel geval ook dat niet), tot een zeer concrete uitwerking per ambitie. Over het geheel genomen lijkt het erop dat de drie hoofdambities in de meeste gevallen niet leidend zijn geweest bij de herijking, maar dat op impliciete, en soms wat meer expliciete wijze, wordt verwezen naar de thema's, opgaven en speerpunten van SALL.

Waar deze koppeling expliciet wordt gemaakt, is dat vaak in algemene termen, zonder concrete uitwerking. Regelmatig wordt ook aangegeven dat zaken in overleg met betrokken partijen nog nader uitgewerkt gaan worden. Soms gaat daar nog onderzoek aan vooraf.

Bij de hoofdambitie 'meer zichtbare betekenis' wordt veelvuldig de verbinding gemaakt met preventie/gezonde leefstijl, GALA en de andere onderdelen van de Brede SPUK, meestal zonder dat dit wordt geconcretiseerd.

Betrekken lokale partners

Vooralsportverenigingen, ondernemende sportaanbieders en maatschappelijke organisaties worden als partners bij lokale sportakkoorden betrokken. De maatschappelijke organisaties waar het om gaat, zijn vooral actief in de domeinen zorg, welzijn en onderwijs. Het betrekken van deze partijen, sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders krijgt in de praktijk vooral vorm door bijeenkomsten te organiseren. Die staan doorgaans in het teken van komen tot een plan van aanpak over hoe samen aan veranderopgaven kan worden gewerkt.

Kleine sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders worden vooral betrokken bij de herijkte sportakkoorden omdat ze bij de eerste versie van lokale sportakkoorden in gemeenten (die liep tot en met 2022) niet of nauwelijks betrokken waren. Andere belangrijke redenen om hen én relevante maatschappelijke organisaties te betrekken zijn, dat ze relevante expertise inbrengen of een bepaalde doelgroep vertegenwoordigen.

Inrichten lokaal sportplatform

Sommige van de gemeenten die we analyseerden hebben al een lokaal sportplatform, andere onderzoeken de mogelijkheid tot oprichting daarvan. Niet alle gemeenten streven de inrichting van een lokaal sportplatform na. Zij betrekken via andere kanalen de lokale sportaanbieders.

Belangrijke doelen van een platform zijn om sportorganisaties te verbinden en vanuit daar de belangen van de lokale sport te behartigen richting gemeente en

andere partijen. Het valt op dat er in de akkoorden weinig tekst is over hoe en waarom de platforms precies worden ingericht.

Clubondersteuning

Dit speerpunt komt in vrijwel alle akkoorden naar voren als prioriteit. De meeste gemeenten vullen dit in door eerst de ondersteuningsbehoeften van verenigingen in kaart te brengen. Een aantal gemeenten heeft al een sportloket, bijvoorbeeld in de vorm van een netwerk van verenigingsondersteuners.

Inzet lokale functionarissen

Lokale functionarissen worden ingezet om de uitvoering van het sportakkoord te bevorderen, met name op de thema's van het SAIL. Hoe zij worden ingezet wordt vaak uitgewerkt in uitvoeringsplannen die uit het sportakkoord voortkomen. De belangrijkste reden om de functionarissen in te zetten is, dat zij helpen om verenigingen te ondersteunen en te verbinden met andere relevante organisaties.

Sociale veiligheid en integriteit

Wat sociale veiligheid en integriteit betreft zetten gemeenten vooral in op het ontwikkelen en uitvoeren van interventies en cursussen. Ook de vier basiseisen noemen ze veel. Hoe ze verder op veiligheid en integriteit inzetten, is meestal nog weinig uitgewerkt. In veel gevallen geven gemeenten aan dat dit in samenspraak met betrokken nog nader vorm moet krijgen.

Topsport

Gemeenten zetten over het algemeen weinig in op topsport⁷. Wanneer zij dat wel doen, organiseren ze evenementen om breedte- en topsport te verbinden en door rolmodellen in te zetten.

Belangrijke reden om in te zetten op topsport is dat er wordt verondersteld dat topsport inspireert en verbindt. Mede daardoor heeft topsport maatschappelijke impact. Om de maatschappelijke waarde van topsport zo goed mogelijk tot wasdom te brengen, investeren gemeenten vooral in zichtbaarheid.

Monitoring en evaluatie

Monitoren en evalueren vullen gemeenten op verschillende manieren in. Sommige gemeenten monitoren zelf, andere maken gebruik van externe partijen om voortgangsinformatie te verzamelen. Gemeenten beschrijven meestal niet concreet hoe ze monitoring en evaluatie uitvoeren. Wel geven ze aan behoefte te hebben aan inzicht in de resultaten of 'impact' van het lokale Sportakkoord.

De meest genoemde reden om te monitoren is dat men inzicht wil krijgen in hoe het is gesteld met de voortgang. Aan de hand daarvan zijn kansen en uitdagingen te identificeren die eraan bij kunnen dragen dat beter aan de opgaven wordt voldaan.

⁷ Vanuit de monitoring van Topsport in Nederland (TiN) wordt nog een nadere analyse gemaakt van dit thema binnen de lokale sportakkoorden. Hierover wordt later gerapporteerd.

Implicaties van gebruik ChatGTP

Via ChatGTP analyseerden we de sportakkoorden uit twaalf gemeenten. Een van de doelstellingen daarvan was om te verkennen of en hoe we deze kunstmatige intelligentie in de toekomst kunnen benutten voor andere onderzoeksprojecten.

Over het algemeen bleken de uitkomsten uit de analyse door ChatGTP overeen te komen met onze eigen ('handmatige') analyse van twaalf akkoorden. Een deel van de bevindingen oogde echter inconsistent, ongenueanceerd en incompleet. Om de betrouwbaarheid te borgen waren we daarom genoodzaakt de akkoorden die ChatGPT analyseerde alsnog ook zelf te bekijken.

Voorlopig lijkt het devies daarom dat we niet geheel kunnen vertrouwen op ChatGPT en dit alleen kunnen benutten als we in onderzoeksprojecten ook ruimte hebben om de betrouwbaarheid van bevindingen te controleren.

ChatGTP bleek ook niet goed in staat grote hoeveelheden pdf-bestanden te verwerken. Door deze technische beperking hebben we slechts twaalf akkoorden aan een analyse door ChatGTP kunnen onderwerpen. De mogelijkheden om deze tool voor dit type onderzoeksdoeleinden in te zetten zijn dus vooralsnog beperkt.

Slotbeschouwing

Uit de resultaten van de vragenlijst blijkt dat alle gemeenten voortvarend aan de slag zijn gegaan met de herijking van de lokale sportakkoorden. Bijna allemaal voldoen daarmee aan de gestelde voorwaarden, zoals het hebben van een kernteam en het aanstellen van een CSP.

Veel gemeenten streven 'integraal beleid' na en willen verbinding tot stand brengen tussen sport en bewegen en thema's als gezond en actief leven, preventie en onderwijs. De verbinding met GALA is daarmee duidelijk gelegd. Interessant is te volgen hoe dat de komende jaren concreet vorm krijgt en tot welke resultaten dat leidt.

Ook de inhoudelijke speerpunten zijn over het algemeen goed geland in de herijkte akkoorden. Uit de vragenlijst blijkt dat thema's als sociaal veilige sport en inclusie een belangrijke plek hebben gekregen. Het meest in het oog springt de toegenomen aandacht voor sociale veiligheid: 44 procent van de gemeenten is van plan naar aanleiding van de herijking van SALL hier beleid op te ontwikkelen. 26 procent zegt al beleid te hebben, waarvan een belangrijk deel (15% van de respondenten) dit verder wil versterken.

Ook de inrichting van een 'sportloket' en een lokaal sportplatform zijn, voor zover deze er al niet zijn, vaak opgenomen in de lokale sportakkoorden. Een ander belangrijk aandachtspunt dat door veel gemeenten is opgepakt is het (meer) betrekken van ondernemende sportaanbieders.

De mate waarin een en ander in de herijkte akkoorden is uitgewerkt verschilt sterk. Een deel van de herijkte akkoorden is tamelijk summier en weinig concreet over hoe een en ander aangepakt zal gaan worden.

Veel gemeenten geven aan dat zaken nog in ontwikkeling zijn of mogelijk nog bijgesteld worden, zoals de aanstelling van lokale functionarissen en de samenstelling van de kerngroep. De verklaring die gemeenten hiervoor geven, is dat de herijking onder tijdsdruk gedaan moest worden. Er is ook te weinig tijd geweest om partijen goed bij het proces te betrekken, een stap die veel gemeenten nog zeggen te willen maken.

De functie van CSP moet in veel gevallen nog nader vorm krijgen. Het zou gemeenten helpen als daarbij meer duidelijkheid komt over de inhoud van dit zesde profiel van de buurtsportcoach en de kennis en kwaliteiten die nodig zijn om daar goed invulling aan te geven. Kennisuitwisseling tussen CSP en nader onderzoek kunnen hierbij een belangrijk rol spelen.

De conclusie die we kunnen trekken is dat het door de verplichte herijking goed is gelukt de speerpunten van SAIL lokaal te agenderen. Dat blijkt ook uit de inhoudsanalyse van de herijkte sportakkoorden. In veel gevallen ontbreekt nog wel een concrete uitwerking van de speerpunten.

Het is daarom nog te vroeg om de vraag te kunnen beantwoorden of we nu mogen verwachten dat SAIL op lokaal niveau tot meer concrete en duurzame resultaten zal leiden. De praktijk zal dat moeten uitwijzen. Veel zal daarom afhangen van het vervolg. Het is dus zaak gemeenten waar nodig te ondersteunen bij het maken van goede, concrete uitvoeringsplannen.

Het Mulier Instituut zal de komende jaren de voortgang bij een aantal gemeenten monitoren, zodat gevolgd kan worden hoe een en ander wordt opgepakt en tot welke uitkomsten dat lokaal leidt. Ook de ontwikkeling van de functie van CSP wordt gevolgd.

Om inzichtelijk te kunnen maken welke concrete resultaten er worden geboekt zal gebruik worden gemaakt van de methode Outcome Mapping (OM). Hiermee kunnen gemeenten zelf monitoren wat de resultaten van het lokale sportakkoord zijn⁸. Daarin voorzien we ook in de behoefte van gemeenten om meer op 'outcome' te monitoren.

Uitkomsten worden daarbij omschreven als 'waarneembare veranderingen in het gedrag, relaties, activiteiten en acties van mensen, groepen en organisaties waar het beleid zich op richt (de zogenaamde 'intermediaire partners', zoals bijvoorbeeld sportaanbieders, buurtsportcoaches en basisscholen). In werksessies zijn onder leiding van het Mulier Instituut met een groot aantal stakeholders voor alle opgaven van SAIL de 'gewenste veranderingen' van deze intermediaire partners opgesteld. Deze geven aan wat er bij de intermediaire partner zou moeten veranderen om (beter) bij te dragen aan de opgaven van het Sportakkoord. Aan de hand van 'voortgangsindicatoren' kunnen gemeenten nagaan in hoeverre deze veranderingen optreden. Op basis hiervan kan het Mulier Instituut dan weer een landelijk beeld geven.

Een uitdaging daarbij is nog wel hoe de voortgang op de drie hoofdambities van SAIL inzichtelijk is te maken. Immers, in de lokale sportakkoorden blijft het in veel gevallen nog tamelijk impliciet hoe aan de hoofdambities gewerkt gaat worden. We zien echter mogelijkheden om de drie hoofdambities te relateren aan de opgaven van SAIL en de voortgangsindicatoren die daaraan zijn gekoppeld. Door deze verbanden te expliciteren kunnen we zodoende waarschijnlijk ook uitspraken doen over de voortgang op de drie hoofdambities.

⁸ Voor uitleg hierover, zie het [Monitorplan Sportakkoord II](#).

Bronnen

Boeije, H. (2012). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Boom Lemma.

CBS (2022). *Statusscore per wijk en buurt o.b.v. welvaart, opleidingsniveau en arbeid*. Geraadpleegd op 29 augustus 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2022/14/statusscore-per-wijk-en-buurt-o-b-v-welvaart-opleidingsniveau-en-arbeid>

Hoogendam, A., Reitsma, M. & Pulles, I., Poel, H. van der (2022): *Voortgang uitvoering lokale sportakkoorden: zesde voortgangsrapportage Monitor Nationaal Sportakkoord, november 2021*. Mulier Instituut.

Hoogendam, A., Geurink, N., Kwaastenniet, R. de, Poel, H. van der (2022): *Voortgang uitvoering lokale sportakkoorden: een goede basis voor vervolg*. Mulier Instituut.

Hoogendam, A. (2023): Succesfactoren voor de uitvoering van lokale sportakkoorden. *Sport & Gemeenten*, april 2023.

Hoogendam, A., & Kusters, A. (2023). *Monitorplan Sportakkoord II. Versie 1; juni 2023*. Mulier Instituut.

Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastenniet, R. de, Poel, H. van der (2022): *Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het Sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022*. Mulier Instituut.

Ministerie van VWS (2022): *Hoofdpijnen Sportakkoord II, Sport versterkt*. Geraadpleegd op: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdpijnen-sportakkoord-ii>

Ministerie van VWS (2023): *Uitwerking Hoofdpijnen Sportakkoord II, Sport Versterkt*. Brief van de minister voor langdurige zorg en sport aan de Tweede Kamer d.d. 15 juni 2023.

Vrieswijk, S., Stam, W. van, Slop, J. (2023): *De rol van buurtsportcoaches in het Sportakkoord II en bij onderdelen van GALA*. Mulier Instituut.

Bijlage 1 – Format herijking

Tabel B1.1

Format herijking

Opgaven en ambities	Toelichting	In te vullen door gemeente
Kernteam	Beschikken over een kernteam dat de regie voert over de herijking en uitvoering van het lokaal Sportakkoord. Dit kernteam bestaat ten minste uit vertegenwoordigers van de gemeente, de lokale sportsector en maatschappelijke organisaties (welzijn, gezondheidszorg, onderwijs).	Samenstelling: //
Coördinator sport en preventie	Inzetten van een coördinator sport en preventie . Deze functionaris coördineert de herijking en uitvoering van het lokaal Sportakkoord. legt de verbinding met de lokale uitvoering van GALA en het integrale plan van aanpak voor de Brede SPUK.	Naam coördinator sport en preventie: Emailadres:
Monitoring en evaluatie	Gemeenten kunnen via de Brede Regeling Combinatie- functies middelen aanvragen voor het aanstellen van deze functionaris. Meewerken aan activiteiten rondom monitoring en evaluatie die in het kader van het Sportakkoord en de Brede SPUK plaatsvinden in de periode 2023–2026.	Ja/nee
Het fundament op orde	Hoe wordt het fundament (vitale sportaanbieders, duurzaam beleid van de lokale sportsector versterkt? Denk hierbij aan sociale veiligheid, kwaliteit en toegankelijkheid.	Toelichting:
Een groter bereik	Hoe wordt het bereik (draagvlak partners, deelname partners) van het lokale Sportakkoord vergroot? En hoe zorgen we er daarmee voor dat het aantal mensen die we in beweging brengen groeit? Het gaat hierbij om het aanspreken van nieuwe doelgroepen en groepen mensen die te weinig sporten en bewegen.	Toelichting:
Meer (zichtbare) betekenis	Hoe wordt de betekenis van sport op lokaal niveau zichtbaar gemaakt en benut (podium topsport benutten, verbinding met GALA, IZA, School & Omgeving)? Dit betreft vooral de verbinding met en tussen domeinen (zorg, sport en bewegen, onderwijs, gezondheid). Bovendien willen wij het platform van topsport benutten om de maatschappelijke waarde van sport in de etalage te zetten.	Toelichting:
Betrekken lokale partners	Bij de herijking van het lokaal Sportakkoord wordt aantoonbaar gestreefd naar het betrekken van het merendeel van sportclubs, ondernemers in de sport en maatschappelijke instellingen . Herijking is zichtbaar een proces dat de hele lokale gemeenschap aangaat.	Beschrijving (voorbereiding) proces:
Sociale veiligheid en integriteit	In de periode 2023–2026 gaat de gemeente (in samenspraak met het kernteam) werken aan een plan van aanpak om sociale veiligheid en integriteit op lokaal niveau bij alle sportaanbieders waarmee de gemeente een relatie heeft te stimuleren en ondersteunen .	Beschrijving hoofdlijnen plan van aanpak:
Clubondersteuning	In de periode 2023–2026 gaan de gemeente, lokale clubondersteuners en adviseur lokale sport (samen met het kernteam) in gesprek om de toegang, coördinatie en kwaliteit van clubondersteuning op lokaal of regionaal niveau te verbeteren. De mogelijkheid om één loket voor clubondersteuning in te richten wordt hierbij onderzocht.	Beschrijving actiepunten verbetering clubondersteuning:
Lokaal sportplatform	In de periode 2023–2026 onderzoekt de gemeente (in samenspraak met het kernteam en de adviseur lokale sport) de mogelijkheid om een lokaal sportplatform in te richten . Zo'n sportplatform brengt de lokale sportaanbieders samen met het oog op samenwerking, één aanspreekpunt voor en met de gemeente, en belangenbehartiging. Een vorm hiervan is een lokale sportraad.	In gemeente bestaat een lokaal sportplatform: JA/ NEE Wij onderzoeken de mogelijkheid om een platform in te richten: JA/ NEE
Inzet lokale functionarissen sport en bewegen (voorheen buurtsportcoaches)	Het herijkte Sportakkoord maakt duidelijk hoe lokale functionarissen die gefinancierd worden vanuit de BRC worden ingezet binnen de zes thema's van het Sportakkoord.	Toelichting koppeling lokale functionarissen sport en bewegen aan sportakkoord:

Ad Hoogendam
a.hoogendam@mulierinstituut.nl

Audrey Kusters
a.kusters@mulierinstituut.nl

Rutger de Kwaasteniet
r.dekwaasteniet@mulierinstituut.nl

Huib van Vugt
h.vanvugt@mulierinstituut.nl

Nathan Geurink
n.geurink@mulierinstituut.nl